

Якщо кров тече  
Стівен Edwin Кінг

Приватний детектив Голлі Гібні бачить по телевізору терміновий репортаж про вибух у школі. В ефірі – кореспондент Чет Ондовскі. Чому, дивлячись на нього, Голлі відчула тривогу? Перевіривши купу інформації, вона змушена визнати: Чет «чистий». Та з Голлі бажає зустрітися літній чоловік, який запевняє, що знає все про «ту істоту, яка кличе себе Ондовскі» («Якщо кров тече»). До збірки також увійшли повісті «Телефон містера Геррігена», «Життя Чака», «Щур».

Стівен Кінг

Якщо кров тече

З думками про Расса Дорра.

Я сумую за тобою, друже

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Перекладено за виданням: King S. If It Bleeds: Novellas / Stephen King. – New York: Scribner, 2020. – 448 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

© Stephen King, 2020

© Depositphotos.com / kostyuchenko, Rangizzz, gl0ck, PantherMediaSeller, обкладинка, 2021

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

## Телефон містера Геррігена

Я родом з невеликого містечка, де жило сотень шість людей (та й зараз живе, просто я виїхав), але в нас, як і у великих містах, був інтернет, тож ми з батьком отримували чимдалі менше паперової пошти. Зазвичай містер Недо приносив тільки щотижневий примірник «Тайм», рекламні листівки, адресовані «Любим сусідам» або «Мешканцям», а також щомісячні рахунки. Але з 2004 року, коли мені виповнилося дев'ять і я почав працювати на містера Геррігена, що жив на пагорбі, до них додавалися мінімум чотири підписані мені від руки конверти щорічно. У лютому то була листівка на день Святого Валентина, у вересні – до мого дня народження, у листопаді – на День Подяки, а також різдвяна листівка – або саме перед святом, або зразу після нього. В середині кожної листівки були однодоларовий білет лотереї штату Мейн і незмінний підпис: «З найкращими побажаннями від містера Геррігена». Формально і просто.

Батькова реакція також не змінювалася: він сміявся й добродушно закривав очі.

– От жмикрут, – сказав тато одного разу. Можливо, це було, коли мені виповнилося одинадцять, через кілька років після того, як такі листівки почали приходити. – Платить тобі мізер і надсилає дешеву надбавку – білетики «Удачливого чортика» з «Гові».

Я зазначив, що принаймні один із чотирьох білетів зазвичай приносив кілька баксів. Коли таке траплялося, тато забирав мій виграш в крамниці «У Гові», бо неповнолітнім не можна було грати в лотерею, хай навіть вони й отримали білети в подарунок. Одного разу, коли мені поталанило серйозно і я виграв аж п'ять доларів, я попросив тата купити ще п'ять однодоларових білетів. Він відмовився, сказавши, що як потуратиме такий ігromанії, то моя мати перевернеться в домовині.

– Вистачить і того, що робить Герріген, – сказав тато. – Крім того, він мав би платити тобі сім доларів на годину. Або й вісім. Бог свідок, він може собі це дозволити. П'ятірка на годину – це, може, й законно, бо ти ще малий, але з певної точки зору це чисто тобі

жорстоке поводження з дітьми.

– Мені подобається на нього працювати, – сказав я. – І він мені подобається.

– Розумію, – сказав він, – і не кажу, що коли ти читаєш для нього та полеш йому садок, то перетворюєшся на Олівера Твіста двадцять першого століття. Але він усе одно жмикрут. Дивно, що він витрачається на пошту, коли від його скриньки до нашої навряд чи більш як чотириста метрів.

За цією розмовою ми сиділи на ганку і пили зі склянок спрайт, тож тато ще й тицьнув пальцем уздовж нашої вулиці (грунтової, як і більшість вулиць у Гарлоу) в бік будинку містера Геррігена. Будинок той був справжнім маетком і мав навіть критий басейн, оранжерею та скляний ліфт, у якому я обожнював їздити, а також теплицю позаду, де колись стояла молочна ферма (я її не застав, але тато добре пам'ятав це).

– Ти ж знаєш, який у нього артрит, – сказав я. – Він тепер замість однієї палиці ходить із двома. Він не переживе, якщо подасться сюди пішки.

– Тоді міг би вручати ті чортові листівки просто тобі в руки, – сказав тато. В його словах не чулося докору, він скоріше просто дразнив мене. Вони з містером Геррігеном добре розумілися. Мій тато непогано уживався геть з усіма в Гарлоу. Мабуть, тому й був таким хорошим продавцем. – Бог свідок, ти проводиш там досить часу.

– Це було б уже геть інше, – сказав я.

– Хіба? Чого ж то?

Я не міг пояснити. Завдяки чималій кількості прочитаного мені вистачало словникового запасу, але життєвого досвіду – ще ні. Я лиш знав, що любив отримувати ті листівки, любив чекати, поки їх принесуть, чекати на лотерейний білет, а тоді зіскрябувати захисний шар (завжди своєю щасливою монеткою), любив читати старомодний прописний рядок «З найкращими побажаннями від містера Геррігена». Коли я зараз про це згадую, мені спадає на думку слово «церемоніальний». Саме таким чином містер Герріген носив свої вузькі чорні краватки, коли ми з ним вибиралися до міста, хоча він зазвичай просто сидів за кермом практичного фордівського седана й читав «Файненшл Таймс», поки я ходив по торговельному центру і збирав покупки за списком. Серед них завжди були рагу з просолоною яловичиною, а також дюжина яєць. Містер Герріген періодично висловлював думку про те, що людина пречудово здатна прожити на самих тобі яйцях і рагу з просолоною яловичиною, щойно досягне певного віку. Коли я спитав, що то саме за вік, він відповів, що шістдесят вісім.

– Коли людині виповнюється шістдесят вісім, – сказав він, – їй уже не потрібні вітаміни.

– Справді?

– Ні, – відповів він. – Я просто так кажу, щоб виправдати свої шкідливі харчові звички. Ти замовляв супутникове радіо для цієї машини чи ще ні, Крейгу?

– Замовляв.

З татого комп'ютера, бо містер Герріген свого не мав.

– Тоді де воно? Бо зараз тільки й можна зловити, що клятого пустомолота Лімбо.

Я показав йому, як перейти на супутникове радіо. Він прокрутив ручку повз, мабуть, сотню станцій, аж доки не знайшов таку, що спеціалізувалася на кантрі. Там грали «Тримайся свого чоловіка».

У мене від цієї пісні й досі дрижаки пробігають. Думаю, що це назавжди.

\* \* \*

Того дня, коли мені ще було одинадцять і ми з татом пили собі спрайт та дивилися на великий будинок (у Гарлоу його так і називали – «Великий будинок», наче то була тюрма Шоушенк), я сказав:

– Прикольно отримувати паперову пошту.

Тато закотив очі.

– Мейли – ось що прикольно. І стільникові телефони. Вони для мене наче дива якісь. Ти надто малий, щоб зрозуміти. Якби ти виріс із самою лише загальною телефонною лінією, на якій ще чотири будинки крім твого, а в одному з них жила місіс Едельсон, котра ніколи не змовкала... отоді б ти, мабуть, думав інакше.

– А коли мені можна буде мати свій телефон?

Я того року багато разів про це питав, а коли вийшли перші айфони, то ще частіше.

– Коли я вирішу, що ти досить дорослий.

– Як не хочеш казати, то й не кажи.

Була моя черга заковувати очі, що дуже смішило тата. А тоді він знов посерйознішав.

– Ти розумієш, наскільки Джон Герріген багатий?

Я знизав плечима.

– Я знаю, що в нього колись були фабрики.

– У нього було більше, ніж просто фабрики. До того як вийти на пенсію, він був верховним вождем у фірмі, що звалася «Оук Ентерпрайз». Їй належали корабельний завод, торговельні центри, мережа кінотеатрів, телекомунікаційна компанія і не знаю що там ще. «Оук» була однією з найбільших на біржі.

– Що таке біржа?

– Ринок акцій. Азартна гра заможних людей. Коли Герріген продавав свою частку, про це повідомили не просто в діловій рубриці «Нью-Йорк Таймс», а на першій сторінці. Той дядько, що їздить на шестирічному «фордї», живе в кінці ґрунтової дороги, платить тобі п'ять баксів на годину і присилає доларові лотерейні білетики чотири рази на рік, сидить більш як на мільярдї доларів. – Тато всміхнувся. – А мій найгірший костюм, який твоя мати змусила б мене віддати благодійникам, якби була зараз жива, кращий за той, у якому він ходить до церкви.

Усе це здалося мені цікавим, особливо думка про те, що містер Герріген, котрий не мав ноутбука чи й простого телевізора, колись володів телекомунікаційною компанією і кінотеатрами. Закладаюся, що він ніколи не ходив у кіно. Мій тато називав таких луддитами, маючи на увазі (серед усього іншого) тих, хто не любив усіляких гаджетів. Супутникове радіо було винятком, тому що йому подобалася музика кантрі й він ненавидів рекламу на WOHO – єдиній станції з кантрі й вестерном, яку ловив приймач в його машині.

– Ти знаєш, скільки це – мільярд, Крейгу?

– Сто мільйонів, правильно?

– Якщо точніше, то тисяча.

– Ого, – сказав я, але тільки тому, що ситуація потребувала «ого».

Я розумів суму в п'ять баксів, розумів п'ять сотень – ціну за вживаний мопед, що продавався на Діп-Кат-роуд, яким я мріяв заволодіти (ну, хай щастить), а також мав теоретичне уявлення про п'ять тисяч – стільки тато заробляв щомісяця продавцем у «Тракторах і важкій техніці Пармело» в Гейтс-Фолз. Татів знімок завжди висів на стіні під написом «Продавець місяця». Він стверджував, що це невелика річ, але я все розумів. Коли він отримував продавця місяця, ми ходили вечеряти до «Марселя», чепурного французького ресторану в Касл-Року.

– «Ого» – це правильно, – сказав тато й підніс склянку в бік великого будинку на пагорбі, з усіма його здебільшого незайманими кімнатами й ліфтом, котрий містер Герріген ненавидів, але мусив користуватися через артрит і радикуліт у попереку та крижах. – «Ого» – це дуже точно, чорт забирай.

\* \* \*

Перш ніж я розкажу про свій виграшний лотерейний білет, смерть містера Геррігена і проблеми з Кенні Янко, що виникли в мене, коли я перейшов до старшої школи в Гейтс-Фолз, мені ще слід розповісти про те, як я потрапив до містера Геррігена на роботу. Це сталося через церкву. Ми з татом ходили до Першої методистської церкви Гарлоу, вона ж єдина методистська церква Гарлоу. Була колись іще одна, яку використовували баптисти, але згоріла у 1996 році.

– Дехто святкує народження дитини феєрверками, – казав тато. Мені тоді не могло бути більш як чотири роки, але я все пам'ятаю – мабуть, тому, що мене зацікавили феєрверки. – А ми з твоєю мамою вирішили привітати тебе, Крейгстере, спаливши церкву. Та й гарненько ж вона горіла!

– Не кажи такого, – сказала мати. – А ну як він повірить і сам спалить церкву, коли народиться його дитина?

Вони багато жартували разом і сміялися, а я не розумів тих жартів.

Ми втрьох ходили до церкви, риплячи чобітьми по втопаному снігу взимку, а влітку збиваючи пил святковими туфлями (котрі мама протирала серветкою, коли ми заходили всередину), і я завжди тримав тата лівою рукою, а маму – правою.

Вона була хорошою мамою. У 2004 році, коли я почав працювати у містера Геррігена, я страшенно сумував за нею, хоч вона на той час уже три роки як померла. Тепер, шістнадцять років по тому, я й досі за нею сумую, нехай її обличчя й вицвіло в пам'яті, а фотографії хоч і освіжають його, але ненабагато. Те, що співається в пісеньці про дітей, котрі не мають мам, – це правда. Їм важко. Я любив тата, і ми завжди добре розумілись, але пісенька правдива і ще де в чому: на світі багато такого, чого тато не розуміє. Наприклад, як зробити віночок з кульбабок у великому полі позаду будинку, надіти тобі на голову й сказати, що сьогодні ти не просто собі маленький хлопчик, а король Крейг Перший. Або як тішитися, але тихенько – не хвалитися і все таке, – коли ти починаєш читати комікси про Супермена та Спайдермена в три роки. Як лягати з тобою в ліжку, коли ти прокинувся серед ночі від кошмару, в якому за тобою гнався Доктор Восьминіг. Як обійняти тебе й сказати, що все буде гаразд, коли якийсь більший хлопець – наприклад, Кенні Янко – вибиває з тебе дух.

Того дня мені дуже допомогли б такі обійми. Материнські обійми в той день могли немало змінити.

\* \* \*

Дар не вихвалитися своїм скоростиглим умінням читати я отримав від батьків, котрі рано навчили мене, що мати якийсь особливий талант – це не значить бути кращим за інших. Але чутка таки розійшлася, як буває в маленьких містечках, і коли мені було вісім, преподобний Муні спитав, чи не хотів би я прочитати уривок із Біблії в Родинну неділю. Мабуть, його зацікавила незвичність ситуації: здебільшого він знаходив на цю честь хлопця чи дівчину зі старших класів. Найближчої неділі я читав з Євангелія від Марка, а після служби преподобний сказав, що я впорався добре і що він запрошує мене читати хоч кожного тижня, якщо я забажаю.

– Він каже, що мале дитя поведе їх, – сказав я татові. – Так написано в Книзі пророка Ісаї.

Батько буркнув так, ніби це його не дуже зворушило. Тоді кивнув.

– Добре, якщо пам'ятатимеш, що ти засіб, а не сенс.

– Що?

– Біблія – це Слово Боже, а не Слово Крейгове, тож не дуже задирай носа.

Я відповів, що не буду, і наступні десять років – доки не пішов до коледжу, де навчився курити травичку, пити пиво й ганятися за дівчатами, – я читав щотижневий уривок. Робив це навіть коли переживав найгірше. Преподобний за тиждень називав мені потрібне місце в Писанні – з точністю до розділу й рядка, як то кажуть. А тоді на зустріч методистської молоді в четвер я приносив йому список слів, котрих не міг вимовити. У результаті я, можливо, тепер залишився єдиною душею в штаті Мейн, котра знає не тільки як пишеться «Навуходоносор», але й де в цьому імені ставиться наголос.

\* \* \*

Один з найбагатших людей Америки переїхав до Гарлоу років за три до того, як я отримав недільну роботу, де читав Писання старшим своїм. Тобто на зламі століть, одразу після того, як продав усі свої компанії й вийшов на пенсію, і до того, як його великий будинок був завершений (басейн, ліфт і під'їзна дорога з твердим покриттям з'явилися пізніше). Містер Герріген щотижня приходив до церкви у своєму бувалому в бувальцях чорному костюмі з обвислими ззаду штанами, у застарілій вузькій чорній краватці, з ретельно зачесаним

рідким та сивим волоссям. Решту тижня те волосся стирчало куди хотіло, як в Ейнштейна після напруженого дня розшифровування законів космосу.

Тоді він ще використовував лиш один ціпок, на який спирався, коли ми підводилися заспівати гімни, котрі я, либонь, пам'ятатиму аж до смерті. І ті рядки зі «Старого міцного хреста» про воду і кров, що текли з пораненого боку Ісуса, завжди викликали в мене дрижаки, точнісінько як останній куплет із «Тримайся свого чоловіка», коли Теммі Вайнет виводить на повну силу. А от містер Герріген не співав по-справжньому (і добре, бо голос у нього був іржаво-скрипучий), але ворухив губами разом з усіма. Це в них із моїм татом було спільне.

Однієї неділі восени 2004 року (усі дерева в нашій частині світу пломеніли барвами) я прочитав із Другої книги Самуїлової, роблячи те, для чого мене покликали: наділяв паству посланням, яке сам ледь-ледь розумів, але пам'ятав, що преподобний Муні пояснить усе в проповіді: «Краса Ізраїлева побита на нагір'ях твоїх: полягли могутні витязі! Не розказуйте ж про це в Гаті, не оголошуйте на вулицях Ашкелона, щоб не тішилися дочки філістимлян, щоб не раділи дочки необрізаних».

Коли я сідав на нашій лаві, батько поплескав мене по плечу й прошепотів: «Ох і насипав же ти мені у вуха». Довелося прикрити рота, щоб сховати усмішку.

\* \* \*

Наступного вечора, коли ми вже домивали посуд після вечері (тато мив, а я витирав і складав), на під'їзну доріжку заїхав «форд» містера Геррігена. Його ціпок погупав сходами до дверей, і тато відчинив ще до того, як містер Герріген устиг постукати. Містер Герріген відхилив пропозицію перейти до вітальні й сів за стіл на кухні як свій. Він погодився на запропонований татом спрайт, але відмовився від склянки.

— Я п'ю з пляшки, як мій батечко, — сказав він.

Бувши діловою людиною, він зразу перейшов до суті. Якщо мій тато дасть згоду, сказав містер Герріген, він хотів би найняти мене, щоб читати йому дещо дві-три години на тиждень. За це він платив би п'ять доларів на годину. Він міг би запропонувати ще три години додаткової праці, якби я взявся трохи допомагати в його садку й виконувати іншу роботу, наприклад, відкидати сніг зі сходів узимку й витирати пил звідусіль, де той осідав упродовж року.

Двадцять п'ять або й тридцять доларів на тиждень, а половина цього — за читання, хоч читати я був ладен і безкоштовно! Я не міг у це повірити. Мені одразу згадалась ідея накопичити на мопед, хоч закон і забороняв мені на ньому їздити ще сім років.

Пропозиція звучала надто добре, щоб бути правдою, і я боявся, що батько відмовиться, але він погодився.

– Тільки не давайте йому нічого суперечливого, – сказав тато. – Ніякої скаженої політики, ніякого надмірного насильства. Він читає як дорослий, але йому лиш дев'ять років, та й то недавно сповнилося.

Містер Герріген дав таку обіцянку, відпив ще трохи спрайту і плямкнув шкірястими губами.

– Так, він добре читає, але я хочу найняти його не тільки через це. Він не бубонить, навіть коли не розуміє читаного. Мені це здається примітним. Не дивовижним, але примітним.

Він поставив пляшку й нахилився вперед, вперши в мене гострий погляд. Я часто бачив у тих очах веселощі, але теплоту – дуже рідко, і в той вечір у 2004 році її там не було.

– Про твоє вчорашнє читання, Крейгу. Ти знаєш, що мається на увазі під виразом «дочки необрізаних»?

– Не дуже, – сказав я.

– Я так і думав, але у твоєму голосі все одно прозвучали доречні гнів і побивання. До речі, ти знаєш, що таке «побивання»?

– Плач і все таке.

Він кивнув.

– Але ти не перегнув палиці. Не роздув казна-що. Це було добре. Читець – це носій, а не творець. Преподобний Муні допомагає тобі з вимовою?

– Так, сер, іноді.

Містер Герріген відпив ще спрайту й підвівся, спираючись на ціпок.

– Скажи йому, що в слові «Ашкелон» наголос на останній склад, а не на другий. Мені воно прозвучало як незапланований жарт, але в мене таке собі почуття гумору. То як, пробний сеанс у середу, десь о третій? У тебе тоді вже скінчатися уроки?

Я виходив з початкової школи Гарлоу о пів на третю.

– Так, сер. О третій буде добре.

– Скажімо, до четвертої? Чи це надто довго?

– Нормально, – сказав тато. Здається, вся наша розмова його трохи приголомшила. – Ми сідаємо до столу не раніше ніж о шостій. Я люблю дивитися місцеві новини.

– Хіба вони не псують травлення?

Тато засміявся, хоча мені здається, що містер Герріген не жартував.

– Іноді так. Я не прихильник містера Буша.

– Він трохи дурко, – погодився містер Герріген, – але хоч оточив себе людьми, котрі розуміються на справах. О третій у середу, Крейгу, приходь вчасно. Я ніколи не терпів запізнень.

– І жодного непристойного читива, – сказав тато. – Для цього ще буде час, коли він підросте.

Герріген пообіцяв і це, але думаю, що люди, котрі знаються на тому, як ведуться справи, також розуміють, що обіцянки легко знехтувати, адже вони роздаються безкоштовно. Безперечно, в «Серці пітьми», першій книзі, яку я йому прочитав, не було нічого непристойного. Коли ми закінчили, містер Герріген спитав, чи зрозумів я її. Не думаю, що він намагався мене наставляти, – йому просто було цікаво.

– Не дуже багато, – сказав я, – але той Курц добряче сказаний. Це я зрозумів.

Нічого непристойного не було і в наступній книзі – «Сайлас Марнер», на мою скромну думку, був просто марафоном нудьги. А от третя, «Коханець леді Чаттерлей», уже відкрила мені очі. Коли я познайомився з Констанс Чаттерлей і її охочим егерем, ішов 2006 рік. Мені було десять. Стільки років минуло, а я й досі пам'ятаю слова «Старого міцного хреста» і так само живо пригадую, як Меллорс погладжував леді рукою й бурмотів: «Ото добре». Хлопцям корисно дізнатися про те, як він до неї ставився, і пам'ятати це.

– Ти розумієш те, що прочитав? – спитав містер Герріген після одного особливо пристрасного уривка. Знову – просто цікавість.

– Ні, – сказав я, але то була не чиста правда. Я розумів набагато більше з того, що коїлося між Оллі Меллорсом і Конні Чаттерлей у лісі, ніж із того, що було між Марлоу і Курцом у Бельгійському Конго. Осягнути секс важко (це я зрозумів ще до того, як потрапив до коледжу), але зрозуміти навіженість іще важче.

– Гаразд, – сказав містер Герріген, – але якщо батько питатиме, що ми зараз читаємо, пропоную відповідати, що «Домбі і сина». Її візьмемо наступною.

Батько так і не спитав – принаймні про ту книжку, – і я відчув полегшення, коли ми перейшли до «Домбі», бо то був мій перший дорослий роман, про який я пам'ятаю, що він мені дуже сподобався. Я не хотів брехати татові, бо почувався б від цього жахливо, хоч і впевнений, що містер Герріген не мав би проблем.

\* \* \*

Містер Герріген любив, коли я читав для нього, бо його очі швидко стомлювалися. Мабуть, полоти квіти було кому й без мене – Піт Боствік, котрий стриг той акр чи скільки газону, мабуть, був би радий узятися й за це. А Една Гроген, що доглядала будинок, радо б витирала пил із чималої колекції прадавніх кульок зі штучним снігом і скляних прес-пап'є, але то була моя робота. Йому здебільшого просто подобалося мати мене поруч. Він так і не сказав мені нічого такого аж до самої смерті, але я це знав. Тільки не розумів чому, та й досі не впевнений, чи розумію.

Одного разу, коли ми поверталися з вечері в «Марселі» в Касл-Року, тато якось дуже різко сказав:

– Герріген коли-небудь торкався тебе так, як тобі не сподобалося?

Залишалося ще кілька років до того дня, коли в мене могла вирости бодай тінь вусів, але я знав, про що він питав: заради Бога, нам розповідали в третьому класі про небезпеку від незнайомих і «недоречні дотики».

– Ти питаєш, чи не лапав він мене? Ні! Боже, тату, він не гей.

– Гаразд. Не закипай, Крейгстере. Я мусив спитати. Ти проводиш там багато часу.

– Якби він мене лапав, то міг би принаймні присилати дводоларові лотерейні білети, – сказав я, і тато розсміявся.

Я заробляв приблизно тридцять доларів на тиждень, і тато наполіг, щоб я відкладав принаймні двадцять із них на ощадний рахунок на коледж. Я так і робив, хоч і вважав це мегадурістю. Коли навіть підлітковий вік здається далеким, мов Місяць, то коледж узагалі ніби щось із наступного життя. Але десять баксів на тиждень все одно були розкішшю. Я щось витрачав на бургери й молочні коктейлі в кафетерії «Гові», але більшу частину – на старі книжки в м'якій палітурці в букіністичній крамниці «Далі» у Гейтс-Фолз. Мої книжки не були такі важкі, як ті, що я читав містеру Геррігену (навіть «Леді Чаттерлей» була важкуватою, коли Констанс і Меллорс не наганяли пари). Мені подобалися романи про злочини, а також вестерни, схожі на «Перестрілку в Гіла-Бенді» й «Розжарений свинець». Читати містерові Геррігену – то була робота. Я не впрівав, але таки працював. А книжка на кшталт «Одного понеділка ми всіх повбивали» Джона Д. Макдональда була чистою

насолодою. Я казав собі, що ті гроші, які не йшли на коледж, було б непогано назбирати на один з нових телефонів від «Еппл», котрі пішли в продаж улітку 2007 року, але вони коштували дорого, під шістсот баксів, тож по десять доларів на тиждень я складав би понад рік. А коли тобі всього одинадцять з половиною (соро дванадцять), цілий рік – це дуже довго.

Крім того, мене приманювали ті старі барвисті палітурки.

\* \* \*

Різдвяного ранку 2007 року, три роки по тому, як я почав працювати на містера Геррігена, і за два роки до його смерті, під ялинкою для мене лежав єдиний пакуночок, і тато сказав, щоб я залишив його наостанок, доки він належним чином не помилується пейслевим жилетом, човганцями й бріаровою люлькою, котрі я йому наготував. Коли з ними розібралися, я здер обгортку зі свого єдиного подарунка й заверещав від радості, бо побачив те, чого весь час прагнув, – айфон, котрий умів робити так багато всього, що поруч із ним батьків телефон у машині здавався викопним.

Відтоді багато змінилося. Тепер уже айфон, який батько подарував мені на Різдво у 2007 році, став такою ж минувшиною, як спільна телефонна лінія на п'ять родин, про котру він розказував мені в дитинстві. Відбулося стільки змін, стільки проривів – і то дуже швидко. У моєму різдвяному айфоні було всього шістнадцять додатків, усі попередньо встановлені. Одним з них був «Ютуб», бо тоді «Еппл» з «Ютубом» ще дружили (але це змінилося). Інший називався «SMS» – то був примітивний обмін текстовими повідомленнями (без емодзі – такого слова ще не з'явилося, – якщо ти не придумував їх сам). Був ще погодний додаток, що завжди помилявся. Але можна було дзвонити з пристрою настільки компактного, що він носився в кишені штанів, а ще краще – на ньому був «Сафарі», який поєднував тебе із зовнішнім світом. Коли ростеш у містечку без світлофорів і з ґрунтовими дорогами, як-от Гарлоу, зовнішній світ – то дивне і спокусливе місце, якого хотілося торкнутись, а телевізор не міг адекватно в цьому зарадити. Принаймні мені хотілося. Усе це було на відстані простягнутого пальця, дяка AT&T і Стіву Джобсу.

Був там і ще один додаток, який змусив мене згадати про містера Геррігена навіть того радісного ранку. Дещо набагато крутіше за супутникове радіо в машині. Принаймні для таких, як він.

– Дякую, тату, – сказав я та обійняв його. – Дякую-дякую-дякую!

– Тільки не сиди в ньому постійно. Ціни на дзвінки хтозна-які, тож я стежитиму.

– Вони скоро подешевшають, – сказав я.

У цьому я не помилився, і тато ніколи не дорікав мені рахунками. Мені все одно не дуже було кому дзвонити, але я любив дивитися відео на ютьюбі (і тато теж), і мені подобалося ходити до світу, котрий ми тоді позначали трьома буквами «w» – до всесвітньої мережі. Іноді я переглядав статті у «Правді» – не тому, що розумів російську, а просто тому, що міг.

\* \* \*

Не минуло й двох місяців, я повернувся зі школи, відкрив поштову скриньку й знайшов конверт, підписаний мені старомодним почерком містера Геррігена. То була моя листівка до дня Святого Валентина. Я увійшов у дім, скинув книжки на стіл і розкрив конверт. Листівка не була квітчаста чи сентиментальна – у містера Геррігена був інакший стиль. На ній був зображений чоловік у смокінгу, що стояв у полі квітів і вклонявся, тримаючи в руці циліндр. Усередині був друкований напис: «Нехай рік буде сповнений любов'ю і дружбою». А нижче дописано: «З найкращими побажаннями від містера Геррігена». Чоловік зняв капелюха і вклонявся: хороше побажання, нічого шмаркливого. Отакий був містер Герріген. Пригадуючи це, я дивуюся, чому він взагалі вважав день Святого Валентина гідним листівки.

У 2008 році на зміну однодоларовим білетикам «Удачливий чортик» прийшла «Соснова готівка». На білетіку було зображено шість сосен. Якщо під зчухраним захисним шаром знаходилося три однакові числа, ти вигравав саме цю суму. Я зчухрав деревця й глипнув на числа. Спочатку подумав, що це помилка або якийсь жарт, хоч містер Герріген і не був жартівником. Я глянув ще раз, пробігшись пальцями по відкритих числах, змітаючи геть залишки того, що тато називав (неодмінно закотивши очі) «сріблястим брудом». Числа не змінювались. Може, я й засміявся – цього не пам'ятаю, але добре пам'ятаю крик. Крик радості.

Я вихопив з кишені новий телефон (тепер завжди мав його при собі) й набрав «Трактори Пармело». Потрапив на Деніз, секретарку, і коли вона почула, який я задиханий, то спитала, що трапилося.

– Нічого, нічого, – сказав я. – Але мені треба просто зараз поговорити з татом.

– Гаразд, почекай трошки. – А тоді: – Ти наче дзвониш із того боку Місяця, Крейгу.

– Я з мобільного. – Боже, як я любив це говорити.

Деніз гмикнула.

– Ті штуки повні радіації. Я б собі ніколи такий не завела. Стривай.

Тато теж спитав, що сталося, бо я раніше ніколи не дзвонив йому на роботу, навіть коли шкільний автобус поїхав без мене.

– Тату, я отримав валентинського лотерейного білета від містера Геррігена...

– Якщо ти дзвониш, аби розказати, що виграв десять доларів, то міг би й почекати, доки...

– Ні, татку, це великий приз! – Для однодоларових білетів у ті часи так воно і було. – Я виграв три тисячі доларів!

Тиша на лінії. Я подумав, чи не обірвалося з'єднання. У ті часи мобільні телефони, особливо нові, постійно уривали дзвінки. Хоч телефонну компанію й називали «Матінка Белл», вона не завжди була найкращою матір'ю.

– Тату? Ти на зв'язку?

– Ага. Ти впевнений?

– Так! Я зараз на нього дивлюся! Три тисячі доларів! Раз у верхньому ряду і двічі в нижньому!

Ще одна довга пауза, а тоді я почув, як тато сказав комусь: «Здається, мій малий виграв якісь гроші». За мить він повернувся до мене.

– Поклади десь у безпечне місце, доки я повернусь.

– Куди?

– Давай, може, в коробку з-під цукру з комори?

– Точно, – сказав я. – Гаразд.

– Крейгу, там точно все правильно? Не хочеться, щоб ти засмучувався, тож перевір ще раз.

Я перевірів, переконаний у тому, що татів сумнів якось змінить те, що я побачив, і принаймні один з написів «\$ 3000» перетвориться на щось інше. Але все лишилося на місці.

Я сказав йому про це, і він засміявся.

– Ну, тоді вітаю. Сьогодні йдемо до «Марселя», ти пригощаєш.

А тут засміявся вже я. Не пам'ятаю, щоб коли-небудь відчував таку чисту радість. Я мусив подзвонити комусь іще, тож набрав містера Геррігена, котрий відповів по своєму луддитському стаціонарному телефону.

– Містере Герріген, дякую за листівку! І дякую за білет! Я...

– Ти дзвониш із того свого гаджета? – спитав він. – Мабуть, так, бо я тебе ледве чую. Ти наче десь на іншому боці Місяця.

– Містере Герріген, я виграв великий приз! Три тисячі доларів! Дуже вам дякую!

Запала тиша, але не така довга, як батькова, а коли він знову заговорив, то не перепитував, чи я не помилився. Не сумнівався в мені.

– Тобі поталанило, – сказав він. – Вітаю.

– Дякую!

– Прошу, але дякувати не обов'язково. Я їх купую рулонами. Розсилаю друзям і діловим знайомим як таку собі... гм... візитку, можна сказати. І так уже багато років. Один з них рано чи пізно мав виграти.

– Тато змусить мене покласти більшу частину до банку. Думаю, що це правильно. Фонд на коледж добряче виросте.

– Якщо хочеш, дай їх мені, – сказав Герріген. – Дозволь їх для тебе інвестувати. Думаю, що можу гарантувати кращий прибуток, ніж банківський відсоток. – А тоді додав уже більше для себе, ніж для мене: – Щось дуже безпечне. Цей рік для ринку буде не дуже добрим. На обрії вже видно хмари.

– Аякже! – Я подумав ще раз. – Ну, майже напевне. Треба поговорити з татом.

– Звісно. Так і слід. Скажи, що я також готовий гарантувати базову суму. Ти сьогодні ще приходиш читати? Чи відкладеш цю справу, коли вже став заможною людиною?

– Аякже, мені тільки треба повернутися додому раніше за тата. Ми вечеряємо в ресторані. – Я помовчав. – Хочете піти з нами?

– Не сьогодні, – сказав він не вагаючись. – Знаеш, ти міг би взяти й розказати мені про все особисто, коли вже все одно приходиш. Але тобі дуже подобається той твій гаджет, так? – Він не чекав відповіді – вона була йому не потрібна. – Що скажеш про ідею інвестувати твоє неочікуване щастячко в акції «Еппл»? Думаю, вони в майбутньому стануть доволі успішними. Люди кажуть, цей айфон поховає блекбері. Уяви собі телефон, який копає

могили іншому. Коротше, не відповідай зараз, а спочатку обговори все з батьком.

– Так і зроблю, – сказав я. – Я скоро прийду. Прибіжу.

– Молодість – прекрасна пора, – сказав містер Герріген. – Шкода, що вона марнується на дітей.

– Га?

– Багато хто казав таке, але Шоу висловив найкраще. Не зважай. Аякже, біжи. Біжи, наче тебе жене привид Дікенса, бо саме його книжка на нас і чекає.

\* \* \*

Я пробіг чотириста метрів до будинку містера Геррігена, а назад ішов поволі, і дорогою мені саянула ідея. Спосіб віддячити йому, хоч він і сказав, що подяка не обов'язкова. За нашою шикарною вечерею в «Марселі» того вечора я розповів татові про те, як містер Герріген запропонував інвестувати мій негаданий виграш, а також про ідею того, яким подарунком віддячити. Я думав, що тато сумніватиметься, і не помилився.

– Я абсолютно не проти того, щоб він інвестував гроші. Щодо твоєї ідеї... ти ж знаєш, що він думає про такі речі. Він не просто найбагатший у Гарлоу – та що там, в усьому Мейні, – але також єдиний, хто не дивиться телевізор.

– У нього є ліфт, – сказав я. – І він ним користується.

– Користується, бо мусить. – Тоді тато усміхнувся: – Але це твої гроші, і якщо тобі хочеться витратити двадцять відсотків із них саме так, я не заборонятиму. Коли він відмовиться, можеш віддати мені.

– Ти справді думаєш, що він відмовиться?

– Так.

– Тату, а чому він узагалі сюди переїхав? Ну, ми ж просто маленьке містечко. Ми ніде.

– Якби ж я знав. Спитай його якось. А зараз – як щодо десерту, марнотрате мій?

\* \* \*

Десь через місяць я підніс містерові Геррігену новий айфон. Я не пакував його – і тому, що

не було ніякого свята, і тому, що знав, як йому подобається – без мішури та брязкалець.

Він з видимим здивуванням перевернув коробку раз чи два в покручених артритом руках. А тоді простягнув річ мені.

– Дякую, Крейгу, я ціную твій намір, але ні. Раджу віддати його батькові.

Я взяв коробку.

– Він і сказав, що ви так відповісте.

Я був розчарований, але не здивований. І ще не готовий здаватися.

– Твій батько – мудра людина. – Він нахилився вперед у кріслі й стиснув долоні між розведеними колінами. – Крейгу, я рідко даю поради і майже завжди тільки дарма переводжу ними повітря, але сьогодні дам тобі одну. Генрі Торо казав, що не ми володіємо речами, а вони – нами. Кожен новий предмет: дім, машину, телевізор, модний телефон, як оцей, – ми мусимо нести на власних плечах. Пригадую, як Джейкоб Марлі казав Скруджу: «Це ланцюги, що їх я скував за життя». У мене нема телевізора, бо коли б був, то я б його дивився, хоча майже всі передачі в ньому – то чисті нісенітниці. У мене нема радіо в будинку, тому що я б тоді його слухав, а мені ж тільки й треба, що дрібка кантрі, аби перебити монотонність довгої поїздки. Якби в мене було оце... – він вказав на коробку з телефоном, – то я, безперечно, використовував би його. Я отримую дванадцять періодичних видань поштою, і вони містять усю інформацію, за якою мені треба стежити в діловому світі, й про сумне становище справ у світі ширшому. – Він відхилився назад і зітхнув. – Ну от. Я не тільки дав пораду, а й виголосив цілу промову. Похилий вік дуже підступний.

– Можна показати вам одну штуку? Ні, дві.

Він видав мені один з тих поглядів, котрими іноді наділяв садівника й хатню робітницю, але до того дня ніколи не звертав на мене: такий пронизливий, скептичний і доволі неприємний. Через роки я зрозумів, що то погляд проникливого цинічного чоловіка, котрий вірить, що вміє зазирати вглиб більшості людей, і не очікує знайти там нічого хорошого.

– Це тільки підтверджує старе прислів'я про те, що жодне добре діло не лишається непокараним. Я потихеньку починаю жалкувати, що твій білетик виграв. – Він знову зітхнув. – Гарзд, давай, демонструй. Але ти мене не переконаєш.

Отримавши той погляд, такий відсторонений і холодний, я вже подумав був, що він правий. Що я таки віддам телефон батькові. Але коли я вже зайшов так далеко, то пішов ще далі. Я спеціально переконався, щоб телефон був повністю заряджений і працював – ха-ха – як новенький. Я ввімкнув його й показав на іконку в другому ряді. На ній були

ламані лінії, схожі на графік кардіограми.

– Бачите оце?

– Так, і бачу, що там написано. Але мені не потрібен звіт про ринок акцій, Крейгу. Ти ж знаєш, я передплачую «Волл-стріт Джорнал».

– Аякже, – погодився я, – але «Волл-стріт Джорнал» такого не вміє.

Я торкнувся іконки і відкрив додаток. З'явився індекс Доу-Джонса. Я гадки не мав, що означають числа, але бачив, що вони коливаються. 14720росло до 14728, тоді впало до 14704, тоді підскочило до 14716. Очі містера Геррігена розширилися. Рот махом розкрився. Його ніби хтось угрів маракасом. Він узяв телефон і близько підніс до лица. Тоді глянув на мене.

– Ці числа в реальному часі?

– Так, – сказав я. – Ну, думаю, вони можуть відставати на хвилину-дві, не знаю напевне. Він підтягує їх з нової телефонної вежі в Моттоні. Нам пощастило, що вона так близько.

Він нахилився вперед. Куточків губ торкнулася мимовільна усмішка.

– Щоб я сказився. Це як тікерні апарати, що стояли вдома у магнатів.

– О, набагато краще, – сказав я. – Телеграфні тікери іноді відставали на кілька годин. Тато саме вчора про це розповідав. Його заворожує цей біржовий додаток, він постійно бере в мене телефон, щоб подивитися. Він розказував, що в 1929 році ринок акцій так сильно обвалився через те, що чим більше люди торгували, тим сильніше відставали тікери.

– Він правий, – сказав містер Герріген. – Усе зайшло надто далеко раніше, ніж хтось устиг натиснути на гальма. Звісно, штука на кшталт цієї могла б насправді прискорити розпродаж. Важко сказати, технологія ще така нова.

Я чекав. Хотів розповісти йому більше, продати йому це – врешті-решт, я був просто пацаном, – але щось підказало, що правильніше буде почекати. Він дивився на крихітні коливання Доу-Джонса. Здобував нову освіту просто на моїх очах.

– Але... – сказав він, не відриваючись від екрана.

– Але що, містере Герріген?

– У руках того, хто насправді знає ринок, щось подібне могло б... мабуть, уже може... – Він затих і задумався. Тоді сказав: – Я мав би про це знати. Те, що я на пенсії, мене не

виправдовує.

– Ось іще дещо, – сказав я, не маючи терпіння чекати більше. – Усі ті журнали, що ви їх отримуєте? «Ньюсвік», «Файненшл Таймс», «Фордс»?

– «Форбс», – сказав він, і далі стежачи за екраном. Він нагадував мене самого в чотирирічному віці, коли я тримав у руках чарівну кулю з номером 8, отриману на день народження.

– Саме так. Можна мені телефон на хвилинку?

Він неохоче віддав айфон, і я був майже впевнений, що таки впіймав його. Я радів, але й трохи соромився цього. Наче бахнув ручну білочку по голові, коли вона підійшла взяти з долоні горішок.

Я запустив «Сафарі». Браузер тоді був набагато примітивніший, ніж сьогодні, але працював нормально. Я вбив у пошуковий рядок «Гугла» «Волл-стріт Джорнал», і за кілька секунд відкрилася їхня головна сторінка. Один із заголовків повідомляв: «“КАВОВА КОРОВА” СКОРОЧУЄ МЕРЕЖУ». Я показав його містеру Геррігену.

Він глипнув на екран, а тоді взяв газету зі столика біля крісла, куди я поклав його пошту, коли зайшов. Глянув на першу сторінку.

– Цього тут нема, – сказав він.

– Бо це вчорашнє число, – сказав я. Я завжди виймав пошту з його скриньки, коли заходив, і «Джорнал» завжди був обгорнутий навколо решти всього і перетягнутий гумовою стрічкою. – Ви отримуєте їх із запізненням на день. Як і всі.

А у святкову пору часопис приходив і на два дні пізніше, іноді й на три. Я міг про це не згадувати – містер Герріген сам постійно бурчав про це в листопаді й грудні.

– Це сьогоднішнє? – спитав він, дивлячись на екран. А тоді, перевіривши дату вгорі сторінки: – Так і є!

– Аякже, – сказав я. – Свіжі новини замість заприлих, так?

– Тут пишеться, що є мапа відділень, які будуть закриті. Можеш показати мені, як її побачити?

Він говорив з відвертою жадібністю. Я трохи злякався. Він згадав про Скруджа і Марлі; я почувався наче Мікі Маус у «Фантазії», коли той використав заклинання, якого не розумів, щоб пробудити мітли.

– Ви можете це зробити самі. Просто проведіть отак пальцем по екрану.

Я показав йому. Спершу він провів надто різко, і його занесло хтозна-куди, але потім він при звичаївся. І то швидше за мого тата. Знайшов потрібну сторінку.

– Ти бач, – дивувався він. – Шістсот крамниць! Бачиш, я ж тобі казав про тендітність очих... – Він замовк, дивлячись на крихітну мапу. – Південь. Більшу частину закриють на півдні. Південь – це показник, Крейгу, це майже завжди... Думаю, мені треба подзвонити в Нью-Йорк. Ринок скоро закривається.

Він почав підводитися. Його звичайний телефон був на іншому боці кімнати.

– Можна подзвонити і з цього, – сказав я. – Він здебільшого для цього призначений. – Ну принаймні так було тоді. Я торкнувся іконки з телефоном і викликав клавіатуру. – Просто наберіть потрібний номер. Торкайтеся кнопок пальцем.

Він дивився на мене, і блакитні очі блискали з-під кудлатих білих брів.

– З нього можна дзвонити з наших закапелків?

– Ага, – сказав я. – Зв'язок шикарний завдяки новій вежі. У вас чотири палички.

– Палички?

– Не зважайте, дзвоніть. Я залишу вас, щоб ви могли побалакати, а тоді просто помахайте мені з вікна, коли...

– Нема потреби, це ненадовго, і приватність мені не потрібна.

Він обережно торкнувся цифр, ніби боявся спричинити вибух. А тоді так само обережно підніс айфон до вуха, поглядом шукаючи мого підтвердження. Я підбадьорливо кивнув. Він послухав, поговорив з кимось (спочатку надто голосно), а тоді, трохи почекавши, ще з кимось іншим. Тож я був особисто присутній при тому, як містер Герріген розпродав усі свої акції «Кавової корови», – при транзакції, що дорівнювала хтозна-скільки тисячам доларів.

Договоривши, він розібрався, як повернутися на домашній екран. Звідти знову відкрив «Сафарі».

– І «Форбс» тут є?

Я перевірів. Не було.

– Але якщо ви шукаєте статтю з «Форбс», про яку вже знаєте, то її, певно, можна знайти, бо хтось її вже мав запостити.

– Запостити?

– Так, і якщо вам потрібна про щось інформація, «Сафарі» вміє її шукати. Треба просто загулити. Дивіться.

Я підійшов до його крісла й забив у пошуковий рядок «Кавова корова». Телефон подумав, а тоді видав цілий список знайдених збігів, а серед них – ту статтю з «Волл-стріт Джурнал», через яку він дзвонив своєму брокерові.

– Ти дивись, – зачудовано сказав він. – Це інтернет.

– Ну так, – сказав я, думаючи: «Ну ще б пак».

– Усесвітня мережа.

– Ага.

– Котра існує вже скільки?

«Ви маєте знати це, – подумав я. – Ви великий бізнесмен, ви повинні знати таке навіть на пенсії, бо й досі цікавитеся».

– Не знаю точно, скільки вона існує, але люди сидять у ній постійно. Мій тато, вчителі, поліція... та геть усі. – Більш підкреслено: – І ваші компанії теж, містере Герріген.

– Ох, але ж вони вже не мої. Я таки трохи знаю, Крейгу, так само як трохи знаю про різні телепередачі, хоч і не дивлюся телевизор. У мене є схильність пропускати в газетах і журналах статті про технології, тому що мені нецікаво. От якби ти хотів поговорити про боулінг чи мережі розповсюдження кінофільмів, то була б інша річ. Тут я тримаю руку на пульсі, так би мовити.

– Так, але хіба ж ви не бачите... ці компанії використовують технології. І якщо ви їх не розумітимете...

Я не знав, як закінчити, принаймні щоб не зайти за межі ввічливості, але він, здається, знав.

– ...то буду відсталим. Ти це хотів сказати?

– Мабуть, це неважливо, – сказав я. – Врешті-решт, ви ж на пенсії.

— Але я не хочу, щоб мене мали за дурня, — сказав він, і то доволі палко. — Думаєш, Чик Рафферті здивувався, коли я подзвонив і сказав йому продавати «Кавову корову»? Аж ніяк, тому що в нього, безперечно, вже кілька інших великих клієнтів подзвонили й сказали те саме. Дехто з них точно мав інсайдерську інформацію. А іншим просто трапилося жити в Нью-Йорку чи Нью-Джерсі, де вони отримують «Джорнал» у той самий день, коли він вийшов. На відміну від мене, що засів у цьому божому краї.

Я знову задумався, чому він узагалі приїхав сюди (місцевих родичів він точно не мав), але мить не видалась мені слушною, щоб питати.

— Можливо, я був зарозумілий. — Він поміркував над цим, а тоді аж усміхнувся. Я ніби побачив, як сонце пробивається крізь щільний хмарний покрив якогось холодного дня. — Я таки був зарозумілий. — Він підняв айфон. — І я таки візьму його.

Першим, що мені хотілося сказати, було «дякую», але це прозвучало б дивно. Тому я просто сказав:

— Добре. Я радий.

Він глянув на годинника «Сет Томас» на стіні (а тоді, на мій подив, перевірів час ще й на айфоні).

— Чого б нам не прочитати сьогодні один розділ, коли ми вже витратили стільки часу на розмову?

— Згода, — сказав я, хоча радо лишився б на довше і прочитав би два чи й три розділи.

Ми підбиралися до закінчення «Восьминога» одного дядька на ім'я Френк Норріс, і мені не терпілося дізнатися, як усе розкрутиться. То був старомодний роман, але все одно повний захопливих штук.

Коли скорочений сеанс добіг кінця, я полив хатні квіти містера Геррігена. Це завжди було моєю останньою роботою дня, яку я виконував усього за кілька хвилин. Підливаючи воду, я бачив, як він грається з телефоном, вмикаючи й вимикаючи його.

— Коли я вже збираюся користуватися цією штукаю, то було б добре, якби ти показав мені, як це робиться, — сказав він. — Для початку, як зробити так, щоб воно не здохло. Я бачу, що рівень заряду вже падає.

— У більшій частині ви розберетеся й самі, — сказав я. — Все доволі легко. А для заряджання в коробці лежить дріт. Просто ввімкніть його в розетку. Я можу показати кілька інших штук, якщо ви...

– Не сьогодні, – сказав він. – Може, завтра.

– Добре.

– Але ще одне питання. Чому я зміг прочитати статтю про «Кавову корову» і подивитися на карту відділень, які пропонують закрити?

Першою відповіддю, що спала мені на думку, була відповідь Едмунда Гіллари про те, чому він лізе на Еверест, про що ми читали в школі: «Бо він існує». Але ця відповідь могла здатися йому нахабною – і певною мірою такою й була.

– Я не розумію.

– Справді? Такий тямущий хлопець, як ти? Думай, Крейгу, думай. Я щойно безплатно прочитав те, за що люди платять добрі гроші. Навіть за цінами підписки «Джорнал», що значно дешевше, ніж купувати його в кіоску, я плачу десь дев'яносто центів за номер. А з оцим... – Він підняв телефон так, як тисячі дітлахів підійматимуть свої на рок-концертах не так багато років по тому. – Тепер ти розумієш?

Коли він так усе описав, я зрозумів, але не знав, що відповісти. Усе звучало...

– Звучить по-дурному, га? – спитав він, зчитавши або мое обличчя, або думки. – Роздавати корисну інформацію – це суперечить усьому, що я розумію про успішне ведення справ.

– Може...

– Може що? Поділися роздумами. Без сарказму. Ти явно знаєш про це більше за мене, тож розкажи, що думаєш.

Я подумав про ярмарок у Фрайбурзі, куди ми з татом їздили раз чи двічі кожного жовтня. Зазвичай ми брали з собою мою подругу Марджі, що жила на нашій вулиці. Ми з Марджі каталися на атракціонах, а тоді всі втрюх їли смажені тістовички й солодкі сосиски, після чого тато тягнув нас дивитися на нові трактори. Щоб дістатися до сараїв з технікою, треба було пройти повз велетенський намет з бінго. Я розказав містеру Геррігену, що перед тим наметом хлопець із мікрофоном завжди розповідав народу, що перша гра безкоштовна.

Він зважив це.

– Приманка? Думаю, це якоюсь мірою логічно. Кажеш, що можна прочитати одну статтю чи, може, дві або три, а тоді воно... що? Не пускатиме тебе? Казатиме, що коли хочеш гратися далі, то треба заплатити?

– Ні, – визнав я. – Мабуть, тут не так, як у наметі бінго, тому що можна дивитися скільки хочеться. Принаймні наскільки я знаю.

– Але ж це скаженство. Роздавати безкоштовні зразки – це одне, але роздавати всю крамницю... – Він пирхнув. – І там же навіть не було жодної реклами, ти помітив? А реклами – це величезний шмат прибутку газет і журналів. Величезний.

Він узяв телефон і подивився на своє відбиття у тепер згаслому екрані, а тоді відклав його й глянув на мене з дивною, кислуватою усмішкою.

– Можливо, ми зараз побачили страшенну помилку, Крейгу, якої припустилися люди, що знаються на практичних аспектах такої штуки – і можливих наслідках – не краще за мене. Можливо, наближається економічний землетрус. Може бути, що він уже стався. Землетрус, що змінить те, як ми отримуємо інформацію, коли, звідки, а отже – те, як ми дивимося на світ. – Він помовчав. – І як з ним взаємодіємо.

– Я не встигаю за думкою, – сказав я.

– Подивися на все з такого боку. Якщо в тебе заведеться цуценя, ти навчиш його робити свої справи на вулиці, так?

– Так.

– А якби в тебе було не привчене до цього цуценя, ти ж не давав би йому ласощів за те, що воно нагидило у вітальні?

– Звісно, що ні, – сказав я.

Він кивнув.

– Бо так би ти привчав його до поведінки, прямо протилежної бажаній. А коли мова про комерцію, Крейгу, більшість людей схожа на тих цуценят, яких треба привчити до правильних манер.

Така концепція не подобалася мені тоді й не подобається зараз (я думаю, що принцип «покарання/винагорода» багато говорить про те, як містер Герріген нажив свій статок), але я змовчав. Я побачив його по-новому. Він був наче старий дослідник у новій експедиції, і його розповіді заворожували. І я не думаю, що він по-справжньому намагався мене чогось навчити. Він вчився сам, і, як на людину на дев'ятому десятку, вчився швидко.

– Безкоштовні зразки – це добре, але коли видаєш людям надто багато безкоштовного, нехай то буде одяг чи інформація, надалі вони вже чекатимуть саме цього. Як цуценята, що гидять на підлогу, а тоді дивляться тобі в очі й думають: «Це ти привчив мене до

цього». Якби я був на місці «Волл-стріт Джорнал», чи «Таймс», чи навіть клятого «Рідерз Дайджеста»... мене б ця штукенція злякала. – Він знову підібрав айфон. Здавалося, він не може від нього відірватися. – Тут наче прорвало магістраль водогону, тільки з неї б'є не вода, а інформація. Я думав, що йдеться про простий телефон, але тепер розумію... або починаю розуміти...

Він похитав головою, ніби щоб у ній прояснилося.

– Крейгу, а що, як хтось із захищеною інформацією про нові ліки вирішить викласти отак результати досліджень, де їх зможе прочитати весь світ? Це коштуватиме «Апджойну» чи «Юніхему» мільйони доларів. Або, скажімо, якийсь невдоволений персонаж вирішить видати державні таємниці?

– Хіба їх не арештують?

– Можливо. Мабуть. Але зубну пасту до тюбика не повернеш, як то кажуть... ой-ой-ой. Ну, не зважай. Біжи краще додому, бо спізнишся на вечерю.

– Уже йду.

– Ще раз дякую за подарунок. Мабуть, я не сильно ним користуватимусь, але збираюся добре про нього подумати. Тобто настільки добре, наскільки зможу. Мої мізки вже не такі меткі, як колись.

– Мені здається, й досі доволі меткі, – сказав я, і то не тому, що намагався підлеститися. А й справді: чому поруч із новинами й відео на ютьюбі не було реклами? Людям же довелось би на неї дивитися, хіба ні? – Крім того, мій тато завжди каже, що головне – це добрий намір.

– Цей афоризм частіше звучить, ніж до нього прислухаються, – сказав він, а коли побачив мій спантеличений вираз, додав: – Не зважай. Побачимося завтра, Крейгу.

\* \* \*

Дорогою додому з пагорба я копав ногою купки останнього в тому році снігу й думав над його словами про те, що інтернет – це наче труба водогону, з якої замість води порскає інформація. Це було справедливо й про татів ноутбук, і про комп'ютери в школі, і про їхніх побратимів по всій країні. Та й, по правді, у всьому світі. Хоч айфон ще був таким новим для містера Геррігена, що він ледве розібрався, як його увімкнути, старий уже розумів потребу залатати прорив у трубі, якщо діловий світ – принаймні як він його розумів – хотів і надалі працювати так, як завжди. Не впевнений, але думаю, що він передбачив пейволи за рік чи два до самої появи такого терміна. Я тоді точно про них не знав – не більше, ніж

про те, як обійти зашиті обмеження, що пізніше стане відомим під назвою «джейлбрейк». Потім пейволи з'явилися, але на той час люди справді звикли отримувати все задарма і з огидою дивилися на пропозицію почати платити. Люди, що впиралися в пейвол «Нью-Йорк Таймс», просто йшли на сайти CNN чи «Гаффінгтон Пост» (зазвичай ще й пахаючи парю від образи), хоч ті й поступалися якістю журналістики (звісно, якщо ви насправді не хотіли дізнатися про тренд вуличної моди, відомий під назвою «сайдбуб»). Містер Герріген був щодо цього абсолютно правий.

Повечерявши того дня, помивши та поскладавши тарілки, тато розкрив на столі ноутбук.

– Я знайшов дещо нове, – сказав він. – Сайт називається [previews.com](http://previews.com), і там можна подивитись анонси різних фільмів.

– Справді? Гайда дивитися!

І наступні пів години ми дивилися трейлери фільмів, за котрими раніше треба було йти на якийсь сеанс до кінотеатру.

Якби містер Герріген знав, то повиривав би на собі волосся. Скільки там його лишилося.

\* \* \*

Ідучи додому від містера Геррігена в березні 2008 року, я був упевнений, що він точно помилявся щодо одного. «Мабуть, я не сильно ним користуватимуся», – сказав він, але я помітив той вираз на обличчі, коли він дивився на карту «Кавових корів», які мали закрити. І як легко він скористався тим-таки телефоном, щоб подзвонити комусь у Нью-Йорк (як я дізнався пізніше, своєму юристу й управителю, а не брокеру).

Я мав рацію. Містер Герріген добряче користувався тим телефоном. Він був наче стара діва, котра наважилася скуштувати брендї після шістдесяти років непитущості й стала тихою алкоголічкою за якихось два тижні. Дуже скоро айфон уже завжди лежав на столику біля його улюбленого крісла, коли я приходив по обіді. Бог знає, скільком людям він дзвонив, але мене точно набирав чи не щовечора, коли хотів спитати те чи се про властивості свого нового надбання. Одного разу він сказав, що телефон схожий на старомодний письмовий стіл, повний маленьких шухлядок та гніздечок, які легко не помітити.

Він знайшов більшість шухлядок і гніздечок самотужки (спираючись на численні джерела в інтернеті), але на початку я йому допомагав – можна сказати, сприяв його освіті. Коли він сказав, що його дратує метушлива ксилофонна мелодія, котра вмикалася щоразу, як йому хтось дзвонив, я змінив її на уривок з пісні Теммі Вайнет «Тримайся свого чоловіка». Містер Герріген був у захваті. Я показав, як перевести телефон у тихий режим, щоб той не

турбував його під час денної дрімоти, як ставити будильник і як записати повідомлення на випадок, коли йому не хотітиметься відповідати. (Його автовідповідач був взірцем стислості: «Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним».) Він почав висмикувати дріт стаціонарного телефона, коли лягав поспати вдень, і я дедалі частіше помічав, що він не вмикає його назад. Він прислав мені текстові повідомлення, котрі десять років тому називалися «миттевими». Він фотографував гриби в полі позаду будинку й пересилав електронною поштою, щоб ідентифікувати. Робив якісь помітки в «Записнику» й знаходив відео виступів улюблених виконавців кантрі.

— Я вранці перевів цілу годину чудового літнього світлого дня, дивлячись виступ Джорджа Джонса, — сказав він мені пізніше того року з сумішшю сорому і якоїсь чудернацької гордості.

Я спитав, чого він не візьме й не купить собі ноутбук. Він би тоді зміг робити все, чого навчився на телефоні, на більшому екрані й бачив би Портера Вегонера в усій його ювелірній красі. Містер Герріген тільки похитав головою і засміявся.

— Згинь, сатано. Ти наче навчив мене курити марихуану й насолоджуватися нею, а тепер кажеш: «Якщо сподобалася травичка, то героїн тобі точно зайде». Не думаю, Крейгу. Мені цього досить.

І він приязно поплескав по телефону, наче то була яка маленька заснула тваринка. Наприклад, цуценя, котре нарешті привчилося робити свої справи надворі.

\* \* \*

Восени 2008 року ми читали «Загнаних коней стріляють, чи не так?», й одного дня містер Герріген оголосив ранній фініш (сказавши, що всі ті танцювальні марафони дуже виснажливі), і ми пішли на кухню, де місіс Гроген залишила тарілку вівсяного печива. Містер Герріген повільно ступав, спираючись на палиці. Я йшов позаду, сподіваючись, що встигну його підхопити, якщо він падатиме.

Він присів, крехнувши й скривившись, і взяв одне печиво.

— Золото, а не Една, — сказав він. — Люблю їх, вони завжди наводять у моїх кишках лад. Наллеш нам по склянці молока, га, Крейгу?

Я заходився наливати й знову згадав про питання, яке постійно забував поставити.

— Містере Герріген, а чому ви переїхали сюди? Ви ж могли б жити будь-де.

Він узяв молоко й підняв його, ніби тостуючи, як завжди, і я повторив жест — як завжди.

– А ти б де жив, Крейгу? Якби, скажімо, міг жити будь-де?

– Може, в Лос-Анджелесі, де знімають кіно. Мабуть, зачепився б за роботу вантажника обладнання, а тоді просунувся б вище. – А тоді я розповів йому велику таємницю: – Може, я міг би писати сценарії.

Я подумав, чи він не засміється, але ні.

– Ну, хтось же мусить їх писати, то чом би й не ти? І ти ніколи не сумував би за домом? Не хотів би побачитися з батьком чи покласти квіти на материну могилу?

– О, я б повертався, – сказав я, але питання – і згадка про матір – мене спантеличили.

– Я хотів почати з нового, чистого аркуша, – сказав містер Герріген. – Як той, хто прожив усеньке життя в місті (я виріс у Брукліні, до того як він став... не знаю, такою собі хатньою рослиною), на останні свої роки хотів вибратися в сільську місцевість, але не в туристичну, як ото Кемден, чи Кастін, чи Бар-Гарбор. Я хотів місця, де дороги й досі ґрунтові.

– Ну, – сказав я, – тоді ви точно вгадали.

Він засміявся і взяв ще печива.

– Знаеш, я подумував про обидві Дакоти... і Небраску... але нарешті вирішив, що то було б занадто. Я доручив помічникові принести мені фотографії багатьох містечок у Мейні, Нью-Гемпширі й Вермонті, а зупинився на цьому. Через пагорб. Звідси видно на всі боки, але ці картини не виняткові. Виняткове може приманити туристів, а цього мені якраз не хотілося. Мені тут подобається. Подобається спокій, подобаються сусіди, подобаєшся ти, Крейгу.

Це мене ошасливило.

– Є й ще дещо. Я не знаю, скільки ти читав про мій трудовий шлях, але коли таки читав або читатимеш у майбутньому, то побачиш: багато хто вважає, що я не добирав засобів, коли пнувся вгору тим, що заздрісні й інтелектуально нетямущі люди називають «драбиною успіху». Така думка не абсолютно хибна. Я вільно визнаю, що нажив ворогів. Бізнес – він як футбол, Крейгу. Якщо для того, щоб занести м'яч за лінію, треба збити когось із ніг, то саме так і роби, інакше нащо ти взагалі вдягав форму і виходив на бісове поле. Але коли гру завершено – як оце мою, хоч я й тримаю руку на пульсі, – ти знімаєш форму і йдеш додому. Тепер мій дім тут. Це непримітний куточок Америки, з єдиною крамничкою і школою, котру, я відчуваю, скоро закриють. До мене вже не «заскакують випити по одній». Мені не треба ходити на ділові обіди з людьми, котрим завжди, завжди чогось від мене треба. Мене не запрошують посидіти на зборах наглядової ради. Не треба

ходити на благодійні заходи, від яких мені нудно до сказу, і не треба вставати о п'ятій ранку під звуки сміттевозів, що навантажуються з баків Вісімдесят Першої вулиці. Мене й поховать тут, на В'язовому кладовищі, між ветеранами Громадянської війни, і мені не доведеться козиряти своїм становищем чи давати хабара якомусь наглядачу за могилами заради хорошого місця. Так стало зрозуміліше?

І так, і ні. Він був для мене таємницею, до самого кінця й пізніше. Але, мабуть, воно так завжди. Я думаю, що ми здебільшого живемо самі. Чи з власного вибору, як він, чи просто тому, що так у світі заведено.

– Начебто, – сказав я. – Принаймні ви не поїхали до Північної Дакоти. Я з цього радий.

Він усміхнувся.

– Я теж. Візьми собі печива на дорогу й переказуй вітання батькові.

\* \* \*

Дедалі менша податкова база не могла й надалі підтримувати нашу маленьку, на шість класних кімнат, школу в Гарлоу, тож вона справді закрилася в червні 2009 року, і переді мною постала перспектива ходити у восьмий клас на іншому боці річки Андроскоггін, в Гейтс-Фолз, разом із сімдесятьма однолітками замість дванадцятьох. Того літа я вперше поцілував дівчину – не Марджі, а її найкращу подругу, Регіну. А ще того літа помер містер Герріген. Його знайшов я.

Я знав, що йому дедалі важче пересуватись, і знав, що він частіше задихується, а іноді тягне кисень із балона, котрий він тепер тримав біля улюбленого крісла; але окрім цих особливостей, які я просто сприйняв за належні, жодних застережень не було. Попередній день минув звичайнісінько. Я прочитав пару розділів з «Мактіга» (спитав, чи можемо ми прочитати ще якусь книжку Френка Норріса, і містер Герріген не заперечував) та полив квіти, а містер Герріген тим часом передивлявся електронну пошту.

Тоді він підвів на мене погляд і сказав:

– Люди потроху добирають.

– Що добирають?

Він підняв телефон.

– Добрають, що це таке. Що він насправді значить. Що він може робити. Архімед сказав: «Дайте мені досить довгий важіль, і я переверну весь світ». Оце і є той важіль.

– Круто, – сказав я.

– Я щойно видалив три реклами різних продуктів і майже десяток листів з політичною агітацією. Не маю сумніву, що моя електронна адреса гуляє скрізь, а також що журнали продають адреси своїх підписників.

– Добре, що вони не знають, хто ви, – сказав я.

Псевдонім містера Геррігена в електронній пошті (йому дуже подобалося мати псевдонім) був корольпірат<sup>1</sup>.

– Якщо хтось стежить за історією моїх пошуків, то їм і не треба знати. Вони й так зможуть дізнатися про мої інтереси й під'їхати до мене на відповідній козі. Мое ім'я їм нічого не дає. А мої інтереси – дають.

– Так, спам набридає, – сказав я й пішов на кухню злити воду з лійки і поставити її в сінях.

Коли я повернувся, містер Герріген притискав кисневу маску до рота й носа і глибоко дихав.

– Це ви взяли у свого лікаря? – спитав я. – Він, тее, прописав вам оце?

Містер Герріген опустил маску й сказав:

– У мене немає лікаря. Чоловіки за вісімдесят можуть їсти стільки рагу з просоленою яловичиною, скільки їм заманеться, і їм уже не потрібні лікарі, якщо в них нема раку. А от тоді лікар стає в пригоді, бо може виписати знеболювальне. – Він думав про щось інше. – Що скажеш про «Амазон», Крейгу? Не річку Амазонку, а компанію.

Тато іноді купував щось на «Амазоні», але я не дуже про нього думав. Я сказав про це містерові Геррігену і поцікавився, чому він питає.

Він вказав на примірник «Мактіга» з серії «Сучасна бібліотека».

– Оце прийшло з «Амазону». Я замовив її з телефона за допомогою кредитки. Ця компанія колись продавала тільки книжки. По правді, була трохи більшою за кооператив «Мама і тато», але скоро може стати найбільшою і наймогутнішою корпорацією Америки. Їхній логотип з усмішкою стане таким же повсюдним, як емблема «шевроле» чи оце-о на наших телефонах. – Він підняв свій, показуючи мені надкушене яблуко. – Чи набридливий спам? Так. Чи стає він тарганом американської торгівлі, що плодиться й скрізь заводиться? Так. Тому що спам працює, Крейгу. Він тягне плуг. У не дуже далекому майбутньому спам зможе вирішувати долю виборів. Якби я був молодшим, то взяв би це нове джерело

прибутків за одне місце... – він стис долоню. Через артрит він зміг звести пальці лиш у слабеньку подобу кулака, але я зрозумів суть, – ...і стиснув би.

У містера Геррігена зробився такий погляд, який я іноді бачив у нього і через який радів, що я не в його чорному списку.

– Та ви ще хтозна-скільки років пробудете з нами, – сказав я, блаженно не відаючи того, що то наша остання розмова.

– Може, так, може, ні, але я знову скажу тобі, який я радий, що ти переконав мене залишити його собі. Він дав мені про що подумати. А коли я ночами не можу заснути, він стає мені хорошим товаришем.

– Я теж радий, – сказав я, і так і було. – Треба йти. Побачимося завтра, містере Герріген.

І я його таки побачив, але він мене – ні.

\* \* \*

Як завжди, я увійшов до будинку через сіни й погукав:

– Містере Герріген, я прийшов!

Відповіді не було. Я вирішив, що він, певно, у ванній. Я дуже сподівався, що він там не впав, бо того дня у місіс Гроген був вихідний. Увійшовши до вітальні й побачивши, що він сидить у своєму кріслі – кисневий балон на підлозі, айфон і «Мактіг» на столику поруч, – я розслабився. Тільки його підборіддя лежало на грудях, і він перехилився на один бік. Ніби заснув. Коли так, то він уперше зробив це так пізно пополудні. Зазвичай він дрімав годинку після обіду, а на той час, як я приходив, уже був геть ясноокий і пишнхвостий.

Я підступив ближче й побачив, що його очі не повністю заплющені. З-під повік виднілася нижня дуга райдужки, але її блакить уже не була такою різкою, а більше імристою, вицвілою. Я відчув страх.

– Містере Герріген?

Нічого. Покручені пальці ледве зчеплені на коліні. Одна з палиць і досі спиралася на стіну, але друга лежала на підлозі, ніби він був потягнувся по неї й перекинув. Я зрозумів, що чую мірне шипіння кисневої маски, але не тихе сопіння його дихання – звук, до якого я так звик, що вже майже не помічав його.

– Містере Герріген, що з вами?

Я підійшов ще на кілька кроків і простягнув руку, щоб потрусити за плече й розбудити, але зразу прибрав її. Я до того ніколи не бачив мертвої людини, але подумав, що, мабуть, ось він, перший раз. Знову простягнув до нього руку і цього разу не сахнувся. Я взяв його за плече (страшенно кістляве під сорочкою) і трусонув.

– Містере Герріген, прокиньтесь!

Одна рука впала з коліна й повисла між ногами. Він ще сильніше перехилився набік. Я побачив між губами жовті пеньки зубів, але вважав, що, перш ніж когось кликати, мушу точно переконатися, що він не просто знепритомнів. У мене був не дуже чіткий, але яскравий спогад про те, як мати читала мені казку про хлопчика, що кричав «Вовк!».

На заанімілих ногах пішов я до загальної вбиральні, котру міс Гроген називала дамською кімнатою, і повернувся з ручним люстерком, що стояло в містера Геррігена на полиці. Я підніс його до рота і носа. Поверхню не затуманив жоден теплий видих. Тоді я й дізнався напевне (хоча, згадуючи зараз, я майже впевнений, що по-справжньому зрозумів ще тоді, коли ота рука впала й повисла між колінами). Я був у вітальні з мерцем. А як він простягне руку і вхопить мене? Звісно, він би такого не зробив, я йому подобався, але я пригадав той вираз очей, коли він сказав (тільки вчора!), що коли був би молодшим, то взяв би це нове джерело прибутків за одне місце і стиснув би. І як він зігнув пальці в кулак, щоб наочно все продемонструвати.

«Ти побачиш: багато хто вважає, що я не добирав засобів», – сказав він.

Мертві не махають руками й не хапають нікого, хіба що у фільмах жахів, – я це знав. Мертві не мають жорстокості, не мають нічого, але я відступив і не зводив з нього очей, поки діставав телефон з кишені й дзвонив батькові.

Тато сказав, що я, мабуть, помилився, але він про всяк випадок викличе швидку. Чи знаю я, хто лікар містера Геррігена? Я сказав, що лікаря той не мав (а одного погляду на його зуби було достатньо, аби переконатися, що не мав він і дантиста). Я сказав, що дочекаюся швидкої, і так і зробив. Але надворі. Перш ніж піти, я подумав про руку, що звисала між ногами, й про те, чи не повернути її на коліна. І майже зробив це, але кінець кінцем не зміг змусити себе торкнутися її. Вона була б холодна.

Натомість я взяв його айфон. То не була крадіжка. Думаю, що то був смуток, бо мене почало накривати відчуття втрати. Я хотів мати щось від нього. Щось значуще.

\* \* \*

Думаю, то був найбільший похорон, що проходив у нашій церкві. І найдовший кортеж, який

під'їхав до цвинтаря, – утворений здебільшого орендованими машинами. Звісно, місцеві теж прийшли, серед них Піт Боствік, садівник, і Ронні Смітс, котрий виконав більшість робіт у будинку (і котрий, я впевнений, розжився на цьому), і місіс Гроген, що підтримувала в домі порядок. Та й інші жителі прийшли, тому що його в Гарлоу любили, але більшість жалібників (якщо вони справді відчували жаль, а не просто приїхали пересвідчитися, що містер Герріген дійсно помер) були ділові люди з Нью-Йорка. Родини не було. Геть нікого, нуль, zero. Жодної тобі племінниці чи троюрідного брата. Він ні разу не одружився, не мав дітей – мабуть, одна з причин, з яких тато спершу підозріливо ставився до моїх відвідин будинку на пагорбі, – а решту пережив. Ось чому його знайшов пацан, що мешкав далі вулицею й котрому він платив, щоб той приходив і читав йому книжки.

\* \* \*

Містер Герріген, певно, знав, що його остання година мала скоро збігти, бо залишив на столі в кабінеті списаний від руки аркуш, в котрому детально описав, як саме хотів би, щоб його провели в останню путь. Усе було доволі просто. Похоронне бюро «Хей і Пібоді» отримало фінансовий внесок ще в 2004 році – достатньо, щоб про все подбати й отримати дещо зверху. Поминок або годин для публічного прощання не передбачалось, але він хотів, щоб його «пристойно причепурили за можливості» й церемонія пройшла з відкритою труною.

Службу мав провести преподобний Муні, а я повинен був прочитати з четвертого розділу Послання до Ефесян: «І будьте одне до одного ласкаві та милостиві, і прощайте одне одному, як Бог через Христа простив вам». Я бачив, як кілька ділових типів на цих словах обмінялися поглядами, ніби до них містер Герріген був не надто ласкавий та й прощати не дуже збирався.

Він вибрав три гімни: «Лишись зі мною», «Старий міцний хрест» і «У Саду». Хотів, щоб проповідь преподобного Муні тривала не більше десяти хвилин, і преподобний упорався за вісім, випередивши графік і, як я розумію, встановивши особистий рекорд. Загалом, преподобний просто перелічив те, що містер Герріген зробив для Гарлоу, наприклад, заплатив за реставрацію Будинку асоціації фермерів та ремонт критого мосту через Роял-рівер. Він також сприяв тому, що коштів на громадський басейн було зібрано набагато більше, ніж планувалося, сказав преподобний, але відмовився від здобутого таким вчинком права дати басейну своє ім'я.

Преподобний не сказав чому, але я знав. Містер Герріген казав, що дозволяти називати речі твоім іменем не тільки абсурдно, але недостойно й ефемерно. Через п'ятдесят років, сказав він, або навіть через двадцять ти станеш просто іменем на табличці, на яке ніхто не звертатиме уваги.

Щойно сповнивши обов'язок читця Письма, я сів у передньому ряду коло тата і подивився

на труну, обставлену в головах і в ногах вазами з ліліями. Ніс містера Геррігена стирчав угору, наче вітрило корабля. Я наказав собі не дивитися на нього, не думати про те, як це смішно чи страшно (чи те й інше заразом), але пригадати, яким він був. Порада хороша, проте очі постійно зверталися туди.

Скінчивши коротку промову, преподобний підніс руку й благословив присутніх жалібників. І мовив:

– Ті, хто хотів би сказати останнє слово прощання, тепер можуть підійти до труни.

Зашелестів одяг, забурмотіли голоси – люди вставали. Вірджинія Гетлен почала дуже тихо грати на органі, і я усвідомив – дивне відчуття, котрого я не зміг назвати, але через багато років ідентифікував як сюрреальність, – що то було попури з пісень кантрі, яке включало «Крила голуба» Ферліна Гаскі, «Я співав Діксі» Двайта Йоукема і, звісно, «Тримайся свого чоловіка». Тож містер Герріген навіть залишив вказівки щодо музики для прощання, і я подумав: «От і правильно». Утворилася черга, місцеві в спортивних піджаках і легких літніх штанах перемішалися з нью-йоркськими гостями в костюмах і вишуканому взутті.

– Як ти, Крейгу? – пробурмотів тато. – Хочеш глянути востаннє, чи тобі й так добре?

Я хотів більшого, але не міг йому розказати. Як і не міг розповісти йому, як почувався. Тепер я все усвідомив. Це сталося не тоді, коли я читав Письмо, бо я стільки всього читав для нього раніше, а коли сидів і дивився, як стирчить догори його ніс. До мене дійшло, що його труна – це корабель, який понесе його в останню мандрівку, понесе в темряву. Мені хотілося плакати, і я таки поплакав, але пізніше, на самоті. Зовсім не хотілося робити це тут, серед незнайомців.

– Так, але я хочу бути в кінці черги. Хочу бути останнім.

Тато, Боже його благослови, не спитав мене чому. Він просто стис мое плече і став до черги. Я повернувся до вестибюля, відчуваючись трохи незручно в спортивному піджаку, котрий став тіснуватим у плечах, бо я нарешті почав рости. Коли кінець черги просунувся до середини головного проходу і я переконався, що до неї вже ніхто не підійде, я став позаду пари чоловіків у костюмах, котрі приглушеними голосами балакали про – що б ви думали? – акції «Амазону».

На той час, як я підійшов до труни, музика вже затихла. Кафедра стояла порожня. Вірджинія Гетлен, певно, вислизнула надвір перекурити, а преподобний мав бути в ризниці, перевдягатися й причісувати залишки волосся. У вестибюлі було кілька людей, що стиха бурмотіли між собою, але в самій церкві лишилися тільки я і містер Герріген, як бувало стільки разів у його великому будинку на пагорбі, з якого відкривалися хороші, але не туристичні краєвиди.

На ньому був вугільно-сірий костюм, якого я ніколи не бачив. У похоронному бюро його трохи підрум'янили, щоб він мав здоровий вигляд, от тільки здорові люди не лежать у труні з заплющеними очима, а промені денного світла не освітлюють востаннє їхні мертві обличчя, перш ніж їх навечно розмістять під землею. Руки були складені, і я пригадав, як вони лежали, коли я ввійшов до його вітальні лиш кілька днів тому. Він скидався на ляльку в натуральну величину, і я не міг стерпіти такого вигляду, не мав бажання затримуватись. Хотілося свіжого повітря. Хотілося бути з батьком. Хотілося повернутися додому. Але спершу я мусив дещо зробити – і то просто зараз, бо преподобний Муні міг повернутися з ризниці будь-якої миті.

Я поліз у внутрішню кишеню свого спортивного піджака й видобув телефон містера Геррігена. Коли я був з ним востаннє – тобто з живим, а не зі скособоченим у кріслі чи схожим на ляльку в дорогій коробці, – він сказав: радий з того, що я переконав його залишити собі телефон. Сказав, що той стає йому за доброго товариша, коли не спиться вночі. Телефон був захищений паролем (я вже казав, що коли щось захоплювало його цікавість, він швидко вчився), але я знав той пароль: пірат<sup>1</sup>. Я ввімкнув телефон увечері напередодні похорону й відкрив нотатки, бо хотів залишити йому повідомлення.

Я подумав, чи не сказати, що люблю його, але це було б неправильно. Він мені, безперечно, подобався, але я також трохи його остерігався. І не думаю, що й він мене любив. Не думаю, що містер Герріген коли-небудь любив когось, окрім хіба що матері, яка виростила його після того, як батько їх покинув (я таки провів своє дослідження). Врешті-решт, моя записка була такою: «Для мене було честю працювати на вас. Дякую за листівки й лотерейні білети. Я сумуватиму».

Я підняв вилогу його піджака, намагаючись не торкнутися поверхні бездиханних грудей під хрусткою білою сорочкою... але таки провів по них кісточками пальців – і ще й по цей день відчуваю той дотик. Груди були тверді, мов дерево. Я запхнув телефон до внутрішньої кишені, а тоді відступив. І то дуже вчасно, бо преподобний Муні саме вийшов з бокових дверей, поправляючи краватку.

– Прощаєшся, Крейгу?

– Так.

– Добре. Це правильно. – Він обійняв мене за плечі й повів від труни. – Я впевнений, що вашим з ним стосункам багато хто позаздрив би. А тепер чом би тобі не піти до батька надвір? І коли будеш такий ласкавий, скажи містеру Рафферті й іншим, хто нестиме труну, що ми будемо готові за кілька хвилин.

У дверях ризниці з'явився інший чоловік. Він зчепив руки перед собою, а одного погляду на його чорний костюм із білою гвездикою було досить, щоб упізнати в ньому представника похоронного бюро. Мабуть, він мусив закрити кришку труни й пересвідчитися, що вона

щільно сіла. Я побачив його, і мене охопив такий жах перед смертю, що я був радий вийти звідти на сонце. Я не сказав татові, щоб він мене обійняв, але він, певно, й сам це побачив, бо оповив мене двома руками.

«Не помирай, – подумав я. – Будь ласка, тату, не помирай».

\* \* \*

Служба на В'язовому кладовищі була краща, тому що коротша і тому що надворі. Управитель містера Геррігена, Чарльз Рафферті на прізвисько «Чик», коротко промовив про філантропічні вчинки свого клієнта, а тоді видобув із людей трохи сміху, коли розповів, як йому, Рафферті, доводилося миритися з «сумнівними музичними вподобаннями» містера Геррігена. То був єдиний людський штрих, на який Рафферті спромігся. Він сказав, що працював «на містера Геррігена і з ним» тридцять років, і я не мав підстав сумніватися в цьому, але здавалося, що він небагато знає про людський бік містера Геррігена, окрім «сумнівного вподобання» таких співаків, як Джим Рівз, Петті Лавлесс та Генсон Каргіл.

Я подумав, чи не виступити наперед і не розповісти людям, які скупчилися навколо виритої могили, що містер Герріген порівнював інтернет з прорваною трубою водогону, яка порскає інформацією замість води. Подумав, чи не розказати їм, що в нього на телефоні було понад сто фотографій грибів. Подумав, чи не розказати, як він любив вівсяне печиво місіс Гроген, тому що воно завжди наводило в його кишках лад, і про те, що коли тобі за вісімдесят, то вже ані вітаміни не потрібні, ані лікарі. Коли тобі за вісімдесят, можна їсти стільки рагу з просолоною яловичиною, скільки заманеться.

Але я не розтулив рота.

Цього разу з Письма читав преподобний Муні – уривок про те, що ми всі в день великого пробудження постанемо з мертвих, як Лазар. Він знову поблагословив, і тоді все скінчилося. Коли ми розійдемося, повернемося до своїх звичних життів, містера Геррігена опустять у яму (з айфоном у кишені, завдяки мені), його вкриє земля, і світ його більше не побачить.

Коли ми з татом уже йшли, до нас наблизився містер Рафферті. Він сказав, що летітиме до Нью-Йорка аж наступного ранку, і спитав, чи може заскочити до нас додому ввечері. Сказав, що має про дещо з нами поговорити.

Спершу я подумав, що це через поцуплений айфон, але гадки не мав, як містер Рафферті міг дізнатися, що то я його взяв, і, крім того, я вже повернув його законному власникові. «Якщо він питає щось, – подумав я, – то скажу, що, перш за все, він і отримав його від мене». І як телефон за шість сотень баксів міг бути важливою темою, коли статок містера Геррігена, певно, набагато більший?

– Аякже, – сказав тато, – приходьте на вечерю. Я доволі хвацько готую спагеті болоньезе. Ми сідаємо до столу десь о шостій.

– Радо приймаю таке запрошення, – сказав містер Рафферті. Він видобув білий конверт із моім іменем, написаним почерком, який я зразу впізнав. – Оце може пояснити дещо про тему розмови. Я отримав його два місяці тому разом із вказівкою зберігати до... гм... саме такої нагоди.

Щойно ми сіли в машину, тато вибухнув сміхом, заревів на все горло так, що аж сльози повиступали. Він сміявся і стукав кулаком по керму, сміявся і ляпав себе по коліну, обтираючи щоки й далі сміявся.

– Що таке? – спитав я, коли він трохи притих. – Що такого до сказу смішного?

– У мене тільки одна думка про те, що це може бути, – сказав він. Уже не реготав, але й досі гикав.

– Що ти таке говориш?

– Я думаю, він згадав тебе в заповіті. Відкрий. Подивись, що написано.

У конверті був єдиний аркуш, класична епістола від Геррігена: жодних сердець чи квіточок, жодного «Любий» у вітальному рядку, а зразу до справи. Я зачитав його батькові вголос.

Крейгу: Якщо ти це читаєш, то я вже помер. Я залишив тобі 800 000 доларів під управління опікунів у трасті. Опікунами будуть твій батько і Чарльз Рафферті, мій управитель, а тепер ще й виконавець заповіту. За моїми підрахунками, цієї суми вистачить на чотири роки коледжу й будь-яку аспірантуру, яку забажаєш. Після чого має залишитися досить на початок обраної тобою кар'єри.

Ти говорив про писання сценаріїв. Якщо таке твоє бажання, тоді, звісно, цього й треба прагнути, але я такого не схвалюю. Про сценаристів є один вульгарний анекдот, котрий я тут не повторюватиму, але пораджу пошукати його з телефона за ключовими словами «сценарист» і «старлетка». Він має правдиве підґрунтя, котре, я думаю, ти зможеш досягнути й у своєму віці. Фільми ефемерні, а от книги – особливо хороші – вічні або близькі до вічності. Ти прочитав мені багато хороших книжок, але багато інших ще не написані. Це все, що я тут скажу.

Хоч твій батько має право вето в усіх питаннях, що стосуються твого трасту, з його боку буде мудро не користуватися ним щодо будь-яких інвестицій, котрі пропонуватиме містер

Рафферті. Чик знає всі дороги й стежки на ринку. Навіть з витратами на навчання твої 800 тисяч можуть вирости до мільйона чи й більше на той час, як тобі сповниться 26 років, коли термін трасту спливе і ти зможеш витрачати (або інвестувати – це завжди наймудріший шлях) як забажаєш. Наші години разом принесли мені немало радості.

Дуже щиро твій,

містер Герріген

PS: За листівки й додатки до них – нема за що.

У мене дрижаки пробігли від такого постскрипту. Він ніби відповідав на нотатку, котру я залишив на айфоні, покладеному до кишені його похоронного піджака.

Тато вже не сміявся й не хихотів, але усміхався.

– Як воно – почуватися багатим, Крейгу?

– Нормально, – сказав я, і, звісно, так і було.

Це був неймовірний дарунок, але усвідомлювати, що містер Герріген так добре про мене думав, було не менш приємно, а то й більш. Циніки, мабуть, подумують, що це я намагаюся вдати з себе якогось святенника, але ні. Розумієте, ці гроші були наче фрисбі, що застряг на середині висоти здорової сосни в нашому задньому дворі, коли мені було вісім чи дев'ять: я знав, де він, але не міг дістати. То й нехай. Наразі я мав усе, чого потребував. Звісно, крім нього. Що мені тепер робити в будні після полудня?

– Я забираю назад свої слова за всі рази, коли говорив, що він жмикрут, – сказав тато, вирулюючи позаду блискучого чорного позашляховика, котрий хтось із ділових гостей орендував в аеропорту Портленда. – Хоча...

– Хоча що? – спитав я.

– Зважаючи на брак родичів і те, який він був багатий, міг би залишити тобі щонайменше чотири лимони. Або й шість. – Він побачив мій погляд і знову засміявся. – Жартую, малий, жартую. Все гаразд?

Я тицьнув його кулаком у плече і ввімкнув радіо, перекутивши станцію з WBLM («штаб рок-н-ролу в Мейні») до WTHT («станція кантрі № 1 у Мейні»). У мене з'явився смак до кантрі й вестерну. І я його більше не втрачав.

\* \* \*

Містер Рафферті прийшов на вечерю і добряче приклався до татових спагеті, особливо як на такого худорляка. Я сказав, що знаю про траст, і подякував йому. Він сказав: «Тут не мені треба дякувати», – і розповів, як думав інвестувати ці гроші. Тато сказав, що він згоден на те, що містер Рафферті вважатиме за доречне, аби тільки той тримав його в курсі. Він таки натякнув, що «Джон Дір», може, непогане місце, аби прилаштувати частину мого пирога, бо вони запроваджують інновації як навіжені. Містер Рафферті сказав, що візьме це до розгляду, і пізніше я дізнався, що він таки інвестував у «Дір і Ко», але якусь символічну суму. Основну частину було вкладено в «Еппл» та «Амазон».

Після вечері містер Рафферті потис мені руку й привітав мене.

– Герріген мав дуже небагато друзів, Крейгу. Тобі пощастило, що ти був серед них.

– Йому теж пощастило, що серед них був Крейг, – тихо сказав тато і закинув руку мені на плечі.

У мене від цього в горлі з'явився кавалок, і коли містер Рафферті пішов, я подався до своєї кімнати й трохи поплакав. Я намагався не шуміти, щоб тато не почув. Хоча він міг і чути. Можливо, чув і розумів, що я хотів побути сам.

Коли сльози вщухли, я ввімкнув телефон, відкрив «Сафарі» й забив ключові слова «сценарист» і «старлетка». Жарт, котрий нібито пустив письменник на ім'я Пітер Фейблман, був про старлетку, яка настільки не розбиралася в тому, хто що вирішує, що переспала зі сценаристом. Можливо, ви його чули раніше. Я не чув, але натяк містера Геррігена зрозумів.

\* \* \*

Тієї ночі я прокинувся десь о другій від звуків далекого грому і заново усвідомив, що містер Герріген помер. Я лежав у ліжку, а він – у землі. На ньому костюм, який він тепер носитиме вічно. Складені руки пролежать на місці, аж доки не перетворяться на кістки. Якщо за громом прийде дощ, земля може просякнути ним на глибину й підмочити труну. У ній не було гідроізоляції чи бетонної плити – він сам побажав так у своєму, як висловилася місіс Гроген, «мертвому листі». Врешті-решт віко труни зогніє. І костюм теж. Айфон зроблений з пластику, тож протримається набагато довше за костюм чи труну, але кінець кінцем і його не стане. Ніщо не вічне, окрім, може, Божого задуму, але навіть у тринадцять років я почав у цьому сумніватися.

Мені різко захотілося почути його голос.

І я зрозумів, що це можливо.

Робити таке було лячно (особливо о другій ночі), і я розумів, що це нездорова штука, але також знав, що коли зроблю це, то зможу знову заснути. Тож я подзвонив і вкрився сиротами, коли до мене дійшла проста правда стільникових технологій: десь під землею В'язового кладовища, у кишені мерця, Теммі Вайнет співала перші два рядки «Тримайся свого чоловіка».

А тоді у вусі почувся його голос, спокійний і чіткий, трохи рипучий від віку: «Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним».

А якби він таки передзвонив? Що тоді?

Я урвав дзвінок, перш ніж почувся сигнал, і знову ліг у ліжко. Натягуючи ковдру, я передумав, підвівся й знову подзвонив. Не знаю чому. Цього разу дочекався сигналу, а тоді сказав: «Я сумую за вами, містере Герріген. Дякую за гроші, що ви мені лишили, але я б віддав їх за те, щоб ви були живі. – Я помовчав. – Може, воно звучить як брехня, але це правда. Це правда».

Тоді я повернувся до ліжка і заснув ледь не тієї ж миті, коли голова торкнулася подушки. Снів не було.

\* \* \*

Я звик вмикати телефон ще до того, як вдягнусь, і перевіряти додаток з новинами, аби переконатися, що ніхто не почав третю світову війну і не сталося якихось терактів. Наступного ранку після похорону містера Геррігена я побачив червоний кружечок на іконці додатка SMS: мені прийшло повідомлення. Я подумав, що воно або від Біллі Богена, друга й однокласника, в котрого була «моторола», або від Марджі Вошберн, яка мала «самсунг»... хоч останнім часом я отримував від Марджі небагато повідомлень. Думаю, що Регіна розбавкала про те, як я її поцілував.

Знаєте стару приказку «в мене кров захолола»? Таке справді буває. Я знаю точно, бо моя захолола. Я сидів на ліжку й глипав на екран. Повідомлення було від контакту на ім'я корольпірат<sup>1</sup>.

Я чув, як на кухні внизу тато протарабанив сковорідкою, коли виймав її з шафки біля плити. Вочевидь, збирався зготувати гарячий сніданок – він намагався таке робити раз-двічі на тиждень.

– Тату? – сказав я, але торохтіння продовжилось, і я почув, як він сказав щось схоже на

«Та вилазь уже, дурна залізяко».

Він не почув мене, і не тільки тому, що двері спальні були зачинені. Я сам ледве себе чув. Повідомлення остудило мою кров і викрало голос.

Попереднє повідомлення містер Герріген надіслав за чотири дні до смерті. У ньому говорилося таке: «Сьогодні не треба поливати квіти, місіс Г. це зробила». А за ним тепер ішло таке: «К К К аа».

Надіслане о 02:40.

– Тату! – цього разу трохи гучніше, але недостатньо. Я не знаю, чи плакав уже тоді, а чи сльози потекли, коли я опинився внизу, досі тільки в спідній білизні й футболці шкільної команди «Тигри».

Тато стояв до мене спиною. Він спромігся витягти сковорідку і тепер топив у ній масло. Почув мене й сказав:

– Сподіваюся, ти голодний, як і я.

– Татку, – сказав я. – Татку.

Він розвернувся, коли почув слово, яким я перестав його кликати у вісім чи дев'ять років. Побачив, що я не одягнений. Що плачу. Що тримаю телефон. Він забув про сковороду.

– Крейгу, що трапилося? Що з тобою? У тебе був кошмар про похорон?

Це точно був кошмар, і зараз уже могло бути запізно – врешті-решт, він був старий, – але що, як ні?

– Ох, татку, – сказав я. Пробелькотів: – Він не мертвий. Принаймні не був мертвий о пів на третю ночі. Треба його викопати. Треба викопати, бо ми поховали його живцем.

\* \* \*

Я все йому розповів. Як узяв телефон містера Геррігена і поклав йому в кишеню піджака. Тому що він став багато для нього значити, сказав я. І тому що йому дав його я. Розповів, як подзвонив серед ночі, як поклав слухавку за першим разом, як передзвонив і залишив повідомлення в голосовій пошті. Мені не треба було показувати батьку повідомлення, що я його отримав у відповідь, тому що він уже дивився на нього. Можна сказати, вивчав.

Масло на сковороді почало підгоряти. Тато підвівся й зняв її з вогню.

– Не думаю, що тобі захочеться яець, – сказав він, а тоді повернувся до столу, але замість того, щоб сісти на своє звичне місце з іншого боку, сів поруч зі мною і поклав руку на мою. – Послухай мене.

– Я знаю, що то був моторошний вчинок, – сказав я, – але без цього ми б ніколи не дізналися. Треба...

– Синку...

– Ні, тату, послухай! Треба бігом когось покликати! Бульдозер, трактор, навіть чоловіків з лопатами! Він ще може...

– Крейгу, припини. Тебе спуфнули.

Я вирячився на нього, розкривши рота. Я знав, що таке спуфінг, але можливість того, що це станеться зі мною – і то посеред ночі, – ніколи не спадала мені на думку.

– Його тепер стає дедалі більше, – сказав він. – У нас на роботі навіть були збори персоналу на цю тему. Хтось отримав доступ до телефону Геррігена і клонував його. Розумієш?

– Так, звісно, але ж, татку...

Він стис мою руку.

– Може, хтось намагався викрасти його ділові таємниці.

– Він же був на пенсії!

– Але тримав руку на пульсі, як сам тобі сказав. Або їм хотілося отримати доступ до його кредитної картки. Хто б то не був, він отримав твоє голосове повідомлення на клонований телефон і вирішив розіграти тебе.

– Ти не знаєш цього напевне, – сказав я. – Татку, треба перевірити!

– Не треба, і я скажу тобі чому. Містер Герріген був заможним чоловіком, а помер він без свідків. На додачу він ще й не був у терапевта багато років, хоча я впевнений, що Рафферті давав йому за це чортів, бо через це не міг переглянути умови полісу страхування старого, щоб покрити більше похоронних процедур. З цих двох причин йому робили розтин. Саме так і дізналися, що він помер від розвиненої хвороби серця.

– Його розрізали?

Я подумав про те, як мої кісточки чиркнули його по грудях, коли я підкладав телефон у кишеню. То під хрусткою білою сорочкою і пов'язаною краваткою були зашиті розрізи? Якщо мій тато мав рацію, то так. Розтини у формі літери Y, стягнуті ниткою. Я бачив таке по телевізору. В серіалі «Місце злочину».

– Так, – сказав тато. – Мені не подобається про це тобі розказувати, я не хочу, щоб воно засіло тобі в голові, але краще вже це, аніж думка про те, що його поховали живцем. Нічого подібного не могло статися. Він мертвий. Ти розумієш?

– Так.

– Хочеш, я залишуся сьогодні вдома? Якщо так, то я можу.

– Ні, все гаразд. Ти правий. Мене спуфнули.

І перелякали. Два в одному.

– А ти що робитимеш? Бо коли думатимеш про таке нездорове, то мені краще взяти вихідний. Можемо піти порибалити.

– Я не збираюся думати про таке нездорове. Але мені треба сходити до його будинку й полити квіти.

– А це хороша думка? – Тато пильно стежив за мною.

– Це мій обов'язок перед ним. І я хочу побалакати з місіс Гроген. Дізнаюся, чи згадав він і її отак у своїй як вона зветься.

– Духівниці. Це дуже дбайливо. Звісно, вона може сказати, що це не твое собаче. Старі янки – вони такі.

– А якщо ні, я можу дати їй трохи з мого, – сказав я.

Він усміхнувся і поцілував мене в щоку.

– Ти хороший хлопець. Твоя мама дуже б тобою пишалася. Ти впевнений, що вже все гаразд?

– Так.

І я з'їв трохи яєць із грінками, щоб довести це, хоч і не дуже хотів. Мало бути так, як сказав тато: викрадений пароль, клонований телефон, жорстокий розіграш. Це точно не був

містер Герріген, котрому всі кишки перемішали, наче салат, і всю кров замінили бальзамною рідиною.

\* \* \*

Тато пішов на роботу, а я подався на пагорб містера Геррігена. Місіс Гроген водила вітальнею пилотяг. Вона не співала, як бувало завжди, але була доволі спокійна, і коли я закінчив поливати квіти, спитала, чи не хочу я піти на кухню та випити з нею чашку чаю (котру вона вимовляла як «тшажку тшаю»).

– Я ще наготувала печива, – сказала вона.

Ми пішли на кухню, і поки вона кип'ятила чайник, я розповів їй про листа містера Геррігена і те, як він залишив гроші в трасті на мою освіту.

Місіс Гроген по-діловому кивнула, ніби й не очікувала нічого меншого, і сказала, що теж отримала конверта від містера Рафферті.

– Бос подбав про мене. Краще, ніж я очікувала. Ма'ть, краще, ніж я заслужила.

Я сказав, що й сам десь так почувуюся.

Місіс Г. принесла чай до столу, по великому кухлю кожному, а між ними поставила тарілку з вівсяним печивом.

– Він їх так любив, – сказала місіс Гроген.

– Ага. Казав, що вони наводять у його кишках лад.

Це її розсмішило. Я взяв одне печиво і вкусив. Жуючи, я подумав про уривок з Першого послання до Коринтян, котрий прочитав на зборах методистської молоді у Чистий четвер і на великодній службі лиш кілька місяців тому: «І віддавши подяку, він розломив його і сказав: візьміть і їжте – це тіло Мое, для вас ламане: отак робіть, про мене згадуючи». Печиво не було причастям, і преподобному така думка точно здалася б богохульною, але я все одно був радий, що жую його.

– Він і про Піта подбав, – сказала вона, маючи на увазі Піта Боствіка, садівника.

– Добре, – сказав я і потягнувся по ще одне печиво. – Хороший він був чоловік, правда?

– Ох, не знаю, – сказала вона. – Він точно роздавав чесно, але горе тому, хто був у його поганому списку. Ти не пам'ятаєш Дасті Білодо, га? Мабуть, ні. Ти навряд чи його згадаєш.

– З тих Білодо, що живуть у парку трейлерів?

– Так, із тих, що коло лавки, але не думаю, що Дасті зараз серед них. Він уже давненько подався своєю дорогою десь інде. Був садівником до Піта, але не проробив ще й восьми місяців, як містер Герріген упіймав його на крадіжці й звільнив на місці. Не знаю, скільки він потягнув і як містер Герріген дізнався, але звільненням усе не закінчилося. Ти точно знаєш дещо з того, що містер Г. дав цьому містечку і як він тут допомагав, але Муні не розказав і половини – мабуть, тому що в нього годинник цокав. Благодійність корисна для душі, але вона також дає людині владу, яку містер Герріген використав проти Дасті Білодо.

Вона похитала головою. Почасти, як мені здалося, від захоплення. Була в неї така жорстка жилка янкі.

– Сподіваюся, він поцупив зі столу містера Геррігена, з шухляди зі шкарпетками чи звідки там іще бодай кілька сотень, бо то були останні гроші, які він здобув у містечку Гарлоу в окрузі Касл, штат Мейн. Після того він не зміг би отримати й роботи вигрібальника курячого лайна з сараю старого Доренса Марстеллара. Містер Герріген про це подбав. Він роздавав чесно, але якщо ти не робив те саме, то Боже тобі допоможи. Бери ще печива.

Я взяв наступне.

– І пий чай, хлопчику.

Я відпив.

– Ма'ть, далі розберуся з горішнім поверхом. Поки що не зніматиму геть простирадла, а тільки переміню. Як думаєш, що буде з будинком?

– Ох, я не знаю.

– І я не знаю. Геть гадки не маю. Не уявляю, щоб хтось його купив. Містер Герріген був один такий, і те саме можна сказати про... – вона широко розвела руки, – ...про все оце.

Я згадав про скляний ліфт і вирішив, що вона має рацію.

Місіс Г. взяла ще печива.

– А хатні рослини? Що з ними робить?

– Я б забрав кілька, якщо можна, – сказав я. – А про решту не знаю.

– Я теж. І холодильник повний. Думаю, ми могли б розділити його на трьох – ти, я і Піт.

«Візьміть і їжте, – подумав я. – Отак робіть, про мене згадуючи».

Вона зітхнула.

– Я зараз здебільшого метушуся. Розтягую кілька клопотів так, ніби їх тут багато. Не знаю, що з собою робити, їй-богу, не знаю. А ти як, Крейгу? Що ти робитимеш?

– Просто зараз піду вниз і поприскаю його грифолу, – сказав я. – А якщо ви впевнені, що так можна, то забрав би додому хоча б сенполію.

– Аякже. – Вона сказала, як кажуть янки: «аякжиз». – Бери скільки захочеш.

Вона пішла нагору, а я спустився в підвал, де містер Герріген тримав у кількох тераріумах свої гриби. Поприскавши на них, я подумав про повідомлення, яке отримав серед ночі від користувача корольпірат<sup>1</sup>. Тато мав рацію, це мав бути жарт, але хіба жартівник не спробував би прислати щось бодай наполовину дотепне, як-от «Рятуйте, я запертий в якійсь коробці» або старе добре «Не турбуйте мене, дайте спокійно порозкладатися»? Чому жартівник прислав лише дві літери «а», якщо вимовити котрі, виходить чи то булькання, чи то хрип? І нащо жартівникові посилати мій ініціал? Не раз, не двічі, а тричі?

\* \* \*

Врешті-решт я забрав чотири хатні рослини містера Геррігена: сенполію, антуриум, пеперомію та дифенбахію. Я розставив їх по нашому будинку, приберігши дифенбахію для своєї кімнати, бо вона була моя улюблена. Але я просто затягував час і знав це. Щойно рослини знайшли свої місця, я взяв з холодильника пляшку чаю «Снепл», поклав її в сидельну сумку велосипеда й поїхав до В'язового кладовища.

Того спекотного літнього полудня там було безлюдно, і я подався просто до могили містера Геррігена. Камінь стояв на місці – нічого надмірного, просто гранітна пам'ятка з іменем і датами. Під ним лежало доволі квітів, досі свіжих (ненадовго), і в більшість були вкладені листівочки. Найбільший оберемок, певно набраний з власних клумб містера Геррігена – з поваги, а не зі скнарості, – був від родини Піта Боствіка.

Я опустився на коліна, але не для молитви. Витяг з кишені телефон і стис у руці. Серце билось так сильно, що за кожним ударом перед очима вискакували чорні цяточки. Я зайшов у контакти й набрав його. Тоді опустив телефон і приліг щокою на свіжонасипаний дерен, вислуховуючи Теммі Вайнет.

І мені таки здалося, що я її почув, але то, певно, була просто моя уява. Звуку довелося б пройти крізь його піджак, крізь віко труни й крізь усі два метри ґрунту. Але мені здалося, що

він пройшов. Ні, поправка – я був певен цього. Телефон містера Геррігена виспівував «Тримайся свого чоловіка» в могилі піді мною.

Іншим вухом, не притуленим до землі, я чув його голос – дуже тихий, але розбірливий у дрімотній нерухомості того місця:

– Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним.

Однак доречно це чи ні, він уже не передзвонить. Він помер.

Я пішов додому.

\* \* \*

У вересні 2009 року я пішов до середньої школи в Гейтс-Фолз разом із друзями Марджі, Регіною та Біллі. Нас возили на вже трохи поїждженому шкільному транспорті, через котрий місцеві учні швидко почали називати нас «народом з короткого автобуса». Хоч я врешті й виріс (зупинившись за п'ять сантиметрів від омріяної позначки в метр вісімдесят, що трохи надкраяло мені серце), але в перший шкільний день був найнижчим учнем восьмого класу. Це зробило мене бездоганною мішенню для Кенні Янко, дебелого хулігана, котрого залишили на другий рік і чию фотографію треба було розмістити в словнику поруч зі словом «кривдник».

Перший урок був зовсім не уроком, а загальношкільними зборами для новеньких з так званих «освітніх сателітів»: Гарлоу, Моттона і Шайло-Черча. Директор того року (та й у багато прийдешніх) був високим, незграбним дядьком з такою блискучою лисиною, що вона здавалася відполірованою. То був Альберт Даглас, відомий серед учнів як Алкберт і Буль-Буль Даг. Ніхто з учнів насправді не бачив його нагепаним, але всі свято вірили в те, що він пиячив.

Він вийшов до кафедри, привітав усю «групу прекрасних нових учнів» у школі в Гейтс-Фолз і розказав про чудові штуки, що чекали на нас у прийдешньому навчальному році. Серед них – оркестр, пісенний клуб, клуб дебатів, фотоклуб, «Майбутні фермери Америки», а також усі види спорту, котрі тільки нам під силу (бейсбол, біг, європейський футбол або лакрос – американський футбол не був доступним аж до старшої школи). Він пояснив про «Чепурні п'ятниці» раз на місяць, коли від хлопців очікували краваток і спортивних піджаків, а від дівчат – суконь (не коротших за п'ять сантиметрів вище коліна, будь ласка). Наостанок він розповів, що для новеньких з інших міст (тобто нас) не мало бути жодних учнівських ритуалів посвяти. Минулого року учень, що перевівся з Вермонту, опинився в Центральній лікарні Мейну після того, як його змусили вижлуктити три пляшки «Гаторейду», після чого традицію заборонили. Тоді директор побажав нам успіхів і відіслав з миром до наших «освітніх пригод».

Мої побоювання загубитись у велетенській новій школі виявилися безпідставними, бо вона насправді не була велетенською. Усі мої уроки, крім сьомого (літератури) були на другому поверсі, і мені сподобалися всі вчителі. Лякав урок математики, але виявилось, що ми почнемо майже звідти, де зупинилися в старій школі, тож усе владналось. У мене вже з'явилося непогане відчуття про всі ці події, аж тут настала чотирихвилинна перерва для переходу між класами з шостого на сьомий урок.

Я подався коридором до сходів повз балакучих учнів, що гупали дверцятами своїх шафок, повз запах макаронів із м'ясом з ідальні. Я дійшов до самих сходів, коли мене вхопила чиясь рука.

– Гей, новенький. Не так швидко.

Я розвернувся й побачив повномірного троля з обсипаним вуграми обличчям. Чорне волосся звисало до плечей жирними пасмами. Малі темні очі зиркали з-під рельєфного виступу лоба. Вони були повні нещирої веселості. На ньому були джинси-димоходи та обчухрані байкерські чоботи. В одній руці він тримав паперовий пакунок.

– Візьми.

Я взяв, гадки не маючи, для чого. Діти пробігали повз мене й спускалися сходами, деякі швидко зиркали на хлопця з довгим чорним волоссям.

– Зазирни.

Я зазирнув. Там були ганчірка, щітка й банка крему для взуття «Ківі». Я хотів віддати пакунок.

– Мені треба на урок.

– Не, новенький. Не підеш, доки не начистиш мені чоботи.

Тепер я мав певну гадку. Це був трюк у традиції посвяти, і хоч директор вранці прямо її заборонив, я подумав, чи не зробити це. А тоді подумав про всіх тих учнів, що бігли вниз повз нас. Вони побачать сільського хлопця з Гарлоу на колінах із ганчіркою, щіткою і банкою крему. Чутка розлетиться швидко. І я все одно міг би це зробити, бо пацан був набагато більший і мені не подобався вираз його очей. «Я з радістю з тебе лайно виб'ю, – казав той погляд. – Тільки дай мені привід, новенький».

Тоді я подумав про те, що сказав би містер Герріген, якби побачив мене на колінах, коли я сумирно начищатиму черевики цього йолопа.

– Ні, – сказав я.

– Краще не роби такої помилки, тобі не сподобається, – сказав він. – Повір мені, гімнідло.

– Хлопці? Чуєте, хлопці? У вас усе гаразд?

То була міс Гаргенсен, моя вчителька природознавчих предметів. Вона була молода й гарна, навряд чи давно після коледжу, але мала ауру впевненості, котра повідомляла, що вона не терпітиме ніякого лайна.

Здоровань похитав головою: жодних проблем.

– Усе добре, – сказав я, повертаючи пакунок власнику.

– Як тебе звуть? – спитала міс Гаргенсен. Дивилася вона не на мене.

– Кенні Янко.

– А що у твоєму пакунку, Кенні?

– Нічого.

– У тебе ж там не набір інструментів для якоїсь посвяти?

– Ні, – сказав він. – Мені треба на урок.

Мені теж було треба. Юрба учнів унизу порідшала, і скоро мав пролунати дзвінок.

– Я впевнена, що тобі треба, Кенні, але зажди секунду. – Вона перемкнула увагу на мене. – Ти Крейг, правильно?

– Так, мем.

– Що в тому пакунку, Крейгу? Мені цікаво.

Я подумав, чи не розказати. Не через якісь скаутські побрехеньки про «чесність – це найкраща політика», а тому що він налякав мене і тепер це мене вибісило. І (можу визнати) тому що міг покласти цьому край руками дорослого. Тоді я подумав: «як би містер Герріген дав цьому раду? Чи видав би він його?»

– Рештки його обіду, – сказав я. – Пів сендвіча. Він спитав, чи не хочу я доісти.

Якби вона взяла пакунок і зазирнула, то ми обое вскочили б у халепу, але ні... хоча б'юсь

об заклад, що вона знала. Знала, але просто сказала нам іти на урок і поклацала геть на своїх навряд чи доречних у школі підборах середньої висоти.

Я рушив униз сходами, і Кенні Янко знову вхопив мене.

– Краще б ти їх таки начистив, новенький.

Це мене ще більше вибісило.

– Я щойно врятував твою сраку. Ти мав би подякувати.

Він залився фарбою, що виставило його нашкірні вулкани не в найкращому світлі.

– Краще б ти їх начистив. – Він рушив геть, а тоді розвернувся, і досі тримаючи свій дурний паперовий пакунок. – У сраці я бачив подяку, новенький. І тебе теж.

Через тиждень Кенні Янко завівся з містером Арсено, вчителем праці, і жбурнув у нього кельмою. За перші два роки в середній школі Кенні відсторонювали від навчання не менш ніж тричі – після сутички з ним на сходах я дізнався, що про нього мало не легенди ходять, – і то була остання пір'іна. Його виключили, і я був подумав, що мої проблеми з ним закінчилися.

\* \* \*

Як і в більшості шкіл по малих містечках, у Гейтс-Фолз цінували традиції. «Чепурні п'ятниці» була тільки однією з багатьох, а серед інших можна назвати «Підтримку драбини» (що означало стояти перед торговельним центром і просити зробити пожертву на користь пожежної бригади) і «Два кеме» (двадцять разів оббігти навколо спортзалу на фізрі), а також співання шкільного гімну на щомісячних загальних зборах.

Іншою традицією були «Осінні танці», захід у стилі Сейді Гокінс – було заведено, щоб дівчата запрошували туди хлопців. Марджі Вошберн запросила мене, і я, звісно, погодився, тому що хотів і надалі дружити з нею, хоч вона і не подобалася мені, розумієте, в тому сенсі. Я попрохав тата підвезти нас, і він залюбки це зробив. Регіна Майклз запросила Біллі Богена, тож у нас було таке собі подвійне побачення. Усе склалося особливо добре тому, що Регіна прошепотіла мені в класі для самостійних занять, що запросила Біллі тільки тому, що він мій друг.

Я чудово розважався до першого антракту, коли вийшов зі спортзалу злити трохи випитого пуншу. Дістався до дверей хлопчачого туалету, і хтось однією рукою вхопив мене за пояс штанів, а другою – за шию і потяг коридором до бокового виходу на стоянку для вчителів. Якби я не виставив руку й не наліг на ручку, Кенні ввігнав би мене обличчям у двері.

Те, що сталося далі, я запам'ятав до дрібниць. Гадки не маю, чому погані спогади з дитинства і ранньої юності такі чіткі, але так уже є. А це дуже, дуже поганий спогад.

Вечірній вітерець вражав холодом після розігрітого спортзалу (не кажучи вже про вологість, котру виділяли в повітря заряджені підліткові тіла). Я бачив, як місячне світло виблискувало на хромі двох припаркованих машин, що належали наглядачам від школи, містеру Тейлору й міс Гаргенсен (молодим учителям випадала така честь, тому що, як ви можете здогадатися, це була місцева традиція). Я чув, як вдалині стріляє пробитий глушник якоїсь машини на шосе 96. І відчував жар на свіжоздертих долонях, бо Кенні Янко штовхнув мене на асфальт стоянки.

– Ану вставай, – сказав він. – Працювати пора.

Я підвівся. Глянув на долоні й побачив, що на них виступила кров.

На одній з припаркованих машин стояв пакунок. Він узяв його й простягнув мені.

– Начистиш мені чоботи. Зробиш це – і ми квити.

– Іди в сраку, – сказав я й дав йому в око.

Усе до дрібниць, розумієте? Я пам'ятаю кожен його удар – загалом п'ять. Пам'ятаю, як від останнього полетів спиною об шлакоблокову стіну і як наказав ногам тримати мене, а вони відмовилися. Я повільно сповзав униз, доки не всівся дупою на щебінь. Пам'ятаю, як ізсередини тихо, але чутно «Блек Айд Піс» співали свою «Бум-бум-пеу». Пам'ятаю, як Кенні стояв наді мною, важко дихаючи, а тоді сказав: «Розкажеш комусь – і тобі смерть». Але з усього того я найкраще пам'ятаю – і ціную – ту неземну, дику насолоду, яку відчув, коли мій кулак приклався до його обличчя. То був єдиний мій удар, що пройшов, але добрячий.

Бум-бум-пеу.

\* \* \*

Коли він пішов, я витягнув з кишені телефон. Переконавшись, що він не розбився, я набрав Біллі. Не зміг придумати нічого іншого. Він відповів на третій дзвінок, перекрикуючи репера Флоу Райду. Я сказав йому вийти надвір і привести міс Гаргенсен. Не хотілося залучати вчителів, але хоч у мене в голові добряче дзвеніло, я розумів, що це все одно доведеться зробити, тож вирішив, що краще вже з самого початку. Я подумав про те, як дав би цьому раду містер Герріген.

– Чого? Що трапилося, чуваче?

– Мене хтось побив, – сказав я. – Краще я не йтиму всередину. Поганенько виглядаю.

Він вийшов через три хвилини, привівши не тільки міс Гаргенсен, але й Регіну з Марджі. Друзі перелякано дивилися на мою розбиту губу і роз'юшений ніс. Одяг теж заляпало кров'ю, а сорочка (геть нова) розірвалася.

– За мною, – сказала міс Гаргенсен. Її ніби не стривожили кров, синець на щоці й губи, що почали надуватися. – Всі.

– Я не хочу заходити, – сказав я, маючи на увазі спортзал. – Не хочу, щоб на мене глипали.

– Розумію, – сказала вона. – Сюди.

Вона повела нас до входу з табличкою «ТІЛЬКИ ДЛЯ ПЕРСОНАЛУ», відімкнула його, впустила нас і повела до вчительської. Там не було нічого розкішного, я бачив кращі меблі на газонах у Гарлоу, коли люди проводили дворові розпродажі, але там були крісла, і я сів в одне. Вона знайшла аптечку й послала Регіну до вбиральні по холодну ганчірку до мого носа, про котрий вона сказала, що він не схожий на зламаний.

Регіна вийшла звідти вражена.

– Там крем для рук від «Аведи»!

– То мій, – сказала міс Гаргенсен. – Намасти собі, якщо хочеш. Приклади оце до носа, Крейгу. Тримай. Хто вас привіз, народ?

– Крейгів тато, – сказала Марджі. Вона роздивлялася цю незвідану місцину великими очима. Оскільки стало ясно, що я житиму, вона фіксувала все побачене, щоб пізніше обговорити з подружками.

– Подзвоніть йому, – сказала міс Гаргенсен. – Крейгу, дай Марджі телефон.

Марджі подзвонила татові й сказала йому приїхати нас забрати. Він щось сказав. Марджі послухала, а тоді мовила:

– Ну, тут одна маленька халепа. – Знову трохи послухала. – Ну... гм...

Біллі взяв телефон.

– Його побили, але він у порядку. – Послухав і простягнув телефон. – Хоче почути тебе.

Звісно, хоче, і після питання, чи все нормально, він захотів почути, хто то був. Я сказав, що не знаю, але думаю, що хтось зі старшокласників, який намагався прорватися на танці.

– Усе гаразд, тату. Давай не будемо робити з цього велике діло.

Він сказав, що це таки велике діло. Я сказав, що ні. Він – що так. Ми ще трохи посперечались, а тоді він зітхнув і сказав, що приїде якнайшвидше. Я закінчив дзвінок.

Міс Гаргенсен сказала:

– Мені не можна видавати нічого від болю, бо це дозволено робити тільки шкільній медсестрі, та й то зі згоди батьків, але її тут нема, тож... – Вона схопила свою сумочку, що висіла на гачку біля куртки й зазирнула всередину. – Ніхто з вас не збирається скористатися нагодою виказати мене і, мабуть, позбавити роботи?

Мої трое друзів захитали головами. Я теж, але дуже обережно. Кенні впіймав мене доволі вдалим боковим у ліву скроню. Я сподівався, що хуліганистий покидьок ушкодив руку.

Міс Гаргенсен видобула пляшечку напроксену.

– Мої особисті запаси. Біллі, набери води.

Біллі приніс мені пластиковий стаканчик. Я ковтнув пігулку, і мені миттєво полегшало. Отака сила навіювання, особливо коли вам навіює розкішна молода жінка.

– Ви трое, робіть як вітер – дуйте звідси, – сказала міс Гаргенсен. – Біллі, зайти до спортзалу й скажи містерові Тейлору, що я повернуся за десять хвилин. Дівчата, ходіть надвір і виглядайте Крейгового батька. Помахайте йому, щоб під'їхав до вчительського входу.

Вони пішли. Міс Гаргенсен нахилилася до мене, досить близько, щоб я вловив запах її парфумів, котрі були дивовижні. Я закохався в неї. Я знав, що це шмаркляво, але не міг нічого вдіяти. Вона підняла два пальці.

– Будь ласка, не кажи, що ти бачиш три пальці чи чотири.

– Ні, всього два.

– Гаразд. – Вона вирівнялася. – То був Янко? То був він, так?

– Ні.

– Я тобі на дурепу схожа? Кажі правду.

Вона мені була схожа на красуню, але я навряд чи насмілюся б так сказати.

– Ні, ви не схожі на дурепу, але то був не Кенні. І це добре, тому що, розумієте, якби то справді був він, його б, напевне, арештували, коли вже він виключений зі школи. Тоді був би суд, на який мені довелось би піти й розказати, як він мене побив. І всі б знали. Подумайте, як це було б соромно.

– А коли він ще когось поб'є?

Тоді я подумав про містера Геррігена – можна сказати, викликав його дух.

– То їхня проблема. Мене обходить тільки те, щоб він дав спокій мені.

Вона спробувала насупитися. Натомість її губи вигнулися в широку усмішку, і я закохався в неї ще дужче, ніж коли-небудь.

– Який холодний розрахунок.

– Я просто хочу прожити, – сказав я. І то була щира душевна правда.

– Знаєш що, Крейгу? Думаю, ти проживеш.

\* \* \*

Тато приїхав, оглянув мене і похвалив роботу міс Гаргенсен над моїм обличчям.

– Я в минулому житті була секунданткою одного знаного боксера, – сказала вона.

Я засміявся. Жоден з них не згадував про можливість поїхати до травмпункту, тож мені полегшало.

Тато повіз нас чотирьох додому, і ми пропустили другу половину танців, але ніхто не заперечував. Біллі, Марджі й Регіна отримали набагато цікавіші враження, ніж від махання руками в повітрі під Бейонсе чи Джей-Зі. Що ж до мене, я раз за разом переживав той блаженний струс, що прокотився рукою, коли мій кулак увігнався під око Кенні Янко. Від цього мав залишитися шикарний ліхтар, і мені було цікаво, як він його пояснюватиме. «Еее, я вдарився об двері. Еее, я вдарився об стіну. Еее, я дрович, і рука зіслизнула».

Коли ми дісталися додому, тато знову спитав, чи знаю я, хто то був. Я сказав, що ні.

– Не впевнений, що вірю тобі, синку.

Я змовчав.

– Ти хочеш залишити це просто так? Я правильно розумію?

Я кивнув.

– Гаразд. – Він зітхнув. – Думаю, що розумію. Я теж був молодий. Усі батьки кажуть так своїм дітям рано чи пізно, але сумніваюся, що діти цьому вірять.

– Я вірю, – сказав я, і то була правда, хоч уявляти батька здохликом у метр шістдесят заввишки за доби стаціонарних телефонів було доволі смішно.

– Принаймні скажи мені одне. Твоя мати розсердилась би на мене за це питання, але її тут нема... Ти бахнув його у відповідь?

– Так. Один раз, але добряче.

Він усміхнувся.

– Гаразд. Але зрозумій: коли він причепиться до тебе знову, цю справу треба буде передати в поліцію. Ми порозумілися?

Я сказав, що так.

– Твоя вчителька – вона мені сподобалася – сказала, що тобі не можна давати спати ще принаймні годину, аби переконатися, що тебе не нудитиме. Пирога з'їв би?

– Аякже.

– І з чашечкою чаю?

– Тільки так.

Ми їли пиріг і пили чай з великих кухлів, а тато розказував різні історії, і не про стаціонарні телефони, і не про школу на одну кімнату, котра опалювалася піччю, і не про телевізор, на якому було три канали (і жодного, коли вітер зривав антену з даху). Він розказав, як вони з Роем Девіттом знайшли феєрверки на Роевому горищі, а коли підпалили, то один полетів у ящик Френка Дрісколла, де той тримав лучину, і вона зайнялась, а тоді Френк Дрісколл сказав, що коли вони не нарубають йому три кубометри дров, то він розповість усе їхнім батькам. Він розказав про те, як його мати підслухала, що він назвав старого Філлі Луберда з Шайло-Черча «вождем Вігвамом», і вимила йому рота милом, незважаючи

на його обіцянки ніколи такого більше не говорити. Розказав про бійки за скейт-парком в Оберні – махачі, як він їх називав, – які влаштовували хлопці зі шкіл Лісбон і Едвард-Літл, татової школи, майже кожної п'ятниці. Розказав про те, як кілька старших хлопців стягнули з нього на пляжі плавальний костюм («Ішов додому, обмотавшись рушником»), і про те, як якийсь пацан гнався за ним через усю Карбін-стріт у Касл-Року («Сказав, що я поставив його сестрі засмокт на шиї, хоч я нічого такого не робив»).

Він справді колись був молодим.

\* \* \*

Я піднявся до своєї кімнати в доброму гуморі, але напроксен, що дала мені міс Гаргенсен, почав розвіюватись, а з ним і добрий гумор. Я був майже впевнений, що Кенні Янко більше до мене не лізтиме, але не на сто відсотків. А що, як друзки почнуть діставати його за ліхтар під оком? Дразнитимуть чи й відверто сміятимуться з нього? Що, як він розлютиться й вирішить, що тут потрібен другий раунд? У такому разі я, скоріш за все, не завдам й одного хорошого удару – я і в перший раз поцілів скоріше тому, що заскочив його зненацька. А він може покласти мене до лікарні або й гірше.

Я вмився (дуже обережно), почистив зуби, заліз у ліжко, вимкнув світло і просто лежав собі, заново переживаючи те, що сталося. Несподіванку від того, як мене вхопили ззаду й проштовхали коридором. Удари в груди. Удари по зубах. Як я наказував ногам триматись і як ноги відповіли: «Іншим разом».

Щойно я опинився в темряві, вірогідність того, що Кенні не дасть мені спокою, почала здаватися дедалі вищою і навіть логічною, як стають логічними й інші, більш навіжені думки, коли надворі темнішає і ти лишаєшся сам.

Тож я знов увімкнув світло й подзвонив містеру Геррігену.

Я не очікував почути його голос, а тільки хотів прикинутися, що розмовляю з ним. Чекав тиші або стандартного повідомлення про те, що номер більше не обслуговується. Я поклав телефон у кишеню його похоронного костюма за три місяці до того, а в тих перших айфонів час роботи на одному заряді був усього 250 годин, навіть у режимі очікування. Це означало, що телефон мав бути таким же мертвим, як і власник.

Але виклик пішов. Він не мав права йти, цьому протистояла вся дійсність, але за п'ять кілометрів від мене, під землею В'язового кладовища, Теммі Вайнет співала «Тримайся свого чоловіка».

Урвавши п'ятий гудок, у моєму вусі пролунав його трохи рипучий старечий голос. Те, що й завжди, зразу до діла, без жодних запрошень залишити свій номер чи якесь повідомлення:

«Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним».

Тоді пролунав сигнал, і я почув власні слова. Мої губи ніби діяли з власної волі.

– Мене сьогодні побили, містере Герріген. Один дурний пацан на ім'я Кенні Янко. Він казав, щоб я начистив йому чоботи, а я не схотів. Я не виказав його, бо думав, що так покладу цьому край; я намагався мислити як ви, але все одно переживаю. Як же я хотів би з вами побалакати.

Я помовчав.

– Я радий, що телефон і досі працює, хоч і не знаю, як таке може бути.

Помовчав.

– Я сумую за вами. Добраніч.

Я закінчив дзвінок. Подивився в недавно набрані, щоб перевірити, чи справді дзвонив. Його номер був у списку, разом із часом виклику – 23:02. Я вимкнув телефон і поклав його на столик. Загасив лампу й майже зразу заснув. То було у п'ятницю ввечері. Наступної ночі – або вже в неділю вранці – Кенні Янко помер. Повісився, хоч я й не знав ані цього, ані інших подробиць, ще приблизно рік.

\* \* \*

Некролог Кеннета Джеймса Янко з'явився в «Льюїстон Сан» аж у вівторок, і там говорилося, що він «раптово загинув у результаті трагічного випадку», але новина розлетілася по всій школі вже в понеділок, і, звісно, фабрика чуток працювала на повних обертах.

Він нюхав клей і помер від інсульту.

Він чистив один із татових дробовиків (подейкували, що у містера Янко вдома повний арсенал), і той вистрілив.

Він грав у російську рулетку одним з таткових пістолетів і зніс собі голову.

Він напився, упав зі сходів і зламав шию.

Усі ці версії були неправдою.

Мені новину розказав Біллі Боген, щойно сівши в наш «короткий автобус», бо його аж

розпирало. Він сказав, що одна подруга його мами з Гейтс-Фолз зателефонувала їй і все розповіла. Подруга жила через дорогу і бачила, як тіло виносили на ношах, оточених гуртом інших Янко, котрі кричали й плакали. Виходило, що навіть у виключених зі школи хуліганів є люди, котрі їх люблять. Як читець Біблії, я навіть міг уявити, як вони дерли на собі одяг.

Я негайно – і винувато – подумав про свій дзвінок на телефон містера Геррігена. Сказав собі, що він помер і ніяк не міг бути до цього причетним. Сказав, що навіть якби такі штуки були можливі десь за межами коміксів з історіями жахів, я не загадував конкретно, щоб Кенні помер, а просто хотів, щоб той дав мені спокій, але така відмовка була як юридичний викрутас. І до мене раз за разом поверталися слова місіс Гроген, мовлені наступного дня після похорону, коли я сказав, що містер Герріген хороша людина, бо вніс нас до свого заповіту.

«Ох, не знаю. Він точно роздавав чесно, але горе тому, хто був у його поганому списку».

Дасті Білодо потрапив до поганого списку містера Геррігена, і Кенні Янко, безперечно, опинився б там само за те, що побив мене, коли я відмовився вичищати його всрані чоботи. Тільки в містера Геррігена уже не було поганого списку. Я повторював собі це раз за разом. У мертвих не буває поганих списків. Звісно, телефони, які три місяці не заряджали, теж не можуть дзвонити й програвати записані повідомлення (або приймати їх)... але телефон містера Геррігена працював, і я чув його іржавий старечий голос. Тож я відчував провину, але також і полегшення. Кенні Янко вже ніколи до мене не чіплятиметься. Він з'їхав з моєї дороги.

Пізніше того ж дня, під час мого вікна в розкладі, міс Гаргенсен увійшла до спортзалу, де я кидав м'яча в кільце, і вивела мене в коридор.

– Ти сьогодні на уроці сидів похнюплений, – сказала вона.

– Та ні.

– А таки так, і я знаю чому, але зараз скажу тобі дещо. Діти твого віку мають Птолемеїв погляд на всесвіт. Я достатньо молода, щоб пам'ятати.

– Не знаю, про що...

– Птолемеї був римський математик і астролог, котрий вірив, що Земля є непорушним у просторі центром всесвіту, а все інше обертається навколо неї. Діти вважають, що цілий світ обертається навколо них. Оце почуття власної центральності зазвичай згасає десь у двадцять із чимось років, але тобі до цього ще далеченько.

Вона нахилилася близько до мене – дуже серйозна, з найпрекраснішими зеленими очима

у світі. І з парфумом, від запаху якого мені трохи паморочилося в голові.

– Я бачу, що ти не встигаєш за думкою, тож дозволь відкинути метафору. Якщо тобі здається, що ти якось причетний до смерті малого Янко, то забудь. Ти не причетний. Я бачила його справу, він був хлопець із серйозними проблемами. Проблеми вдома, проблеми в школі, психологічні проблеми. Я не знаю, що сталося, і не хочу знати, але бачу в цьому і світлий бік.

– Який? – спитав я. – Те, що він уже не може мене відлупцювати?

Вона засміялася, показавши зуби, такі ж гарні, як і все решта.

– Це знову Птолемеєва точка зору. Ні, Крейгу, світлий бік полягає в тому, що він був надто молодий, щоб отримати права. Якби йому можна було водити машину, він міг забрати з собою ще кількох дітей. А тепер іди собі до спортзалу й позакидай м'ячі.

Я рушив, але вона вхопила мене за руку. Минуло одинадцять років, а я досі пам'ятаю розряд, який тоді відчув.

– Крейгу, я б ніколи не змогла радіти смерті дитини, навіть такого поганця, як Кеннет Янко. Але можу радіти, що не ти на його місці.

Раптом мені захотілось усе їй розказати, і це навіть могло статися, але якраз тоді пролунав дзвінок, двері класів відчинились і коридор сповнився гамірливими дітьми. Міс Гаргенсен пішла у своїх справах, а я – у своїх.

\* \* \*

Того вечора я ввімкнув телефон і спершу просто дивився на нього, збираючись на силі. Міс Гаргенсен уранці говорила дуже логічно, але міс Гаргенсен не знала, що телефон містера Геррігена неможливим чином і досі працює. У мене не було нагоди розповісти їй про це, і я вважав (як виявилось, помилково), що вже ніколи не розкажу.

«Цього разу не спрацює, – сказав я собі. – У ньому лишився заряд на один останній ривок, і все. Наче лампа яскраво спалахує перед тим, як перегоріти».

Я вибрав його контакт зі списку й очікував – якщо чесно, сподівався – почути тишу або повідомлення про те, що номер більше не обслуговується. Але гудки йшли, і трохи згодом у моєму вусі знову з'явився містер Герріген. «Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним»

– Містере Герріген, це Крейг.

Я почувався по-дурному, говорячи до мерця, та ще й такого, у якого на цей час уже мала з'явитися цвіль на щоках (розумієте, я трохи почитав про це). Водночас не бачив тут нічого дурного. Відчував страх, як людина, що ступає по проклятій землі.

– Послухайте... – Я облизав губи. – Ви ж не причетні до смерті Кенні Янко, га? Але якщо так, то... гм... стукніть по стіні.

Я урвав дзвінок.

Чекав стуку.

Не дочекався.

Наступного ранку я мав повідомлення від користувача корольпірат<sup>1</sup>. Усього шість літер: «а а а. К К х».

Жодного сенсу.

Я перелякався на смерть.

\* \* \*

Тієї осені я багато думав про Кенні Янко (тоді основною версією була історія про те, як він випав із другого поверху свого будинку, коли намагався тихцем вислизнути гуляти посеред ночі). А ще більше думав про містера Геррігена і його телефон, про котрий на той час жалкував, що не викинув його у води озера Касл. Мене заворожило, розумієте? Як заворожують ті дивні почуття, які ми всі колись маємо. Заборонені почуття. Декілька разів я майже подзвонив містеру Геррігену, але так і не зібрався – принаймні тоді. Колись його голос здавався мені заспокійливим, голосом досвіду й успіху, можна сказати – голосом діда, якого я ніколи не мав. Але тепер я не пам'ятав той голос таким, яким він був у сонячні дні, коли він говорив про Чарльза Дікенса, Френка Норріса чи Девіда Герберта Лоуренса або про те, як інтернет схожий на дірявий водогін. Зараз мені пригадувався лише шкребучий, схожий на звук майже стертого наждаку голос старого, який обіцяв передзвонити мені, якщо це здасться йому доречним. І я думав про нього в тій труні. У похоронному бюро «Хей і Пібоді» йому, безперечно, посклеювали повіки, але скільки той клей протримається? Чи лежить він зараз із розплющеними очима? Чи вдивляється в темряву гнилими очницями?

Ось що крутилося у мене в голові.

За тиждень до Різдва преподобний Муні попросив мене зайти до ризниці, щоб ми

«побалакали». Балакав здебільшого він. Мій батько тривожиться за мене, сказав преподобний. Я худну, мої оцінки зіпсувалися. Чи не хочу я йому що-небудь розповісти? Я подумав і вирішив, що, може, й так. Не все, але частину.

– Якщо я дещо розповім, це може лишитися між нами?

– Якщо йтиметься не про заподіяння шкоди самому собі або злочин – серйозний злочин, – то так. Я не католицький священник, і це не католицька сповідальня, але більшість людей віри добре вміють зберігати таємниці.

Тож я розповів йому, що був побився з одним хлопцем зі школи, старшим парубком на ім'я Кенні Янко, і той мене добряче відлупцював. Я сказав, що ніколи не бажав Кенні смерті й точно не молився за неї, але він таки помер, майже одразу після нашої бійки, і я не міг перестати про це думати. Я переказав йому слова міс Гаргенсен про те, як діти вважають, що все на світі має до них стосунок, і про те, що це насправді не так. Я сказав, що це трохи допомогло, але все одно думав, ніби міг зіграти якусь роль у смерті Кенні.

Преподобний усміхнувся.

– Твоя вчителька має рацію, Крейгу. Я до восьмирічного віку уникав наступати на тріщини в тротуарі, щоб неминуче не зламати материну спину.

– Серйозно?

– Так. – Він схилився вперед. Його усмішка зникла. – Я збережу твою таємницю, якщо ти збережеш мою. Згоден?

– Аякже.

– Отець Інгерсол з церкви Святої Анни в Гейтс-Фолз – мій хороший друг. До тієї церкви ходить родина Янко. Він сказав мені, що їхній малий вчинив самогубство.

Мабуть, я роззявив рота. Самогубство було серед чуток, що клубочилися в школі наступного після смерті Кенні тижня, але ніхто в це не вірив. Я б і сам сказав, що думка про те, щоб убити себе, ніколи не проскакувала в голові того задирливого сучого сина.

Преподобний Муні досі схилявся вперед. Він узяв мою руку в обидві свої.

– Крейгу, ти ж не думаєш, що той хлопець пішов додому, подумав собі: «Божечки, я побив молодшого й меншого за мене пацана – піду ж уб'ю себе тепер»?

– Мабуть, ні, – сказав я і видихнув так, ніби утримував повітря два місяці. – Коли ви так усе описали, то навряд. Як він це зробив?

— Я не питав і не сказав би тобі, навіть якби Пет Інгерсол мені розповів. Ти мусиш відпустити ці думки, Крейгу. У хлопця були проблеми. Його потреба побити тебе була лиш одним симптомом тих проблем. Ти до цього не причетний.

— А якщо я відчув полегшу? Бо мені, знаєте, не треба через нього хвилюватися?

— Я б сказав, це говорить про те, що ти людина.

— Дякую.

— Ти краще почуваєшся?

— Так.

І то була правда.

\* \* \*

Незадовго до кінця навчального року міс Гаргенсен стояла перед нашим класом на уроці природознавства й широко всміхалася.

— Ви, народ, певно, думали, що здихаєтеся мене через два тижні, але маю для вас погані новини. Містер де Лессепс, учитель біології в старшій школі, йде на пенсію, і мене запросили замістити його. Можна сказати, що я випускаюся з середньої школи до старшої.

Кілька учнів театральню застогнали, але більшість аплодували цій новині, і ніхто не плескав долонями гучніше за мене. Моему підлітковому розуму здавалося, що це наче доля. І певним чином так і було.

\* \* \*

Я також закінчив середню школу й перейшов до дев'ятого класу, в школу старшу. Саме там я познайомився з Майком Уберротом, відомим тоді — як і тепер у його поточній кар'єрі другого кетчера бейсбольної команди «Балтимор Оріолз» — під прізвиськом Убер.

Спортсмени й більш заклопотані навчанням школярі не дуже знали між собою (як я розумію, це так у більшості старших шкіл, бо спортсмени воліють триматися кастою), і якби не вистава «Миш'як і старе мереживо», я сумніваюся, що ми колись могли б затоваришувати. Убер був у старшій школі третій рік, а я був низькородним перваком, що робило нашу дружбу ще менш імовірною, але ми таки здружилися і лишаємося друзями

досі, хоч тепер я бачу його набагато рідше.

У багатьох старших школах вистави влаштовують силами випускного класу, але не в Гейтс-Фолз. У нас було дві вистави на рік, і хоч їх ставив драматичний гурток, на проби могли приходити всі учні. Я знав сюжет, бо однієї дощової неділі бачив кіноверсію. Вона мені сподобалася, тож я пішов на проби. Дівчина Майка ходила до драматичного гуртка, вона вмовила його спробувати, і врешті йому дісталася роль схильного до вбивств Джонатана Брюстера. Мене взяли на роль його метушливого поплічника, доктора Ейнштейна. У фільмі цю роль грав Пітер Лорре, і я щосили намагався говорити як він, ехидно приказуючи «Так-так!» перед кожною реплікою. Імітація була не дуже вдала, але скажу вам, що народ ковав і просив добавки. Публіка в малих містечках, ви розумієте.

Отак ми з Убером затоваришували, і саме так я дізнався, що насправді сталося з Кенні Янко. Виявилось, що преподобний помилявся, а газета – ні. То справді був нещасний випадок.

У перерві між першою і другою діями нашої репетиції я стояв біля автомата з колою, котрий зжер мої сімдесят п'ять центів, нічого за них не видавши. Убер відійшов від своєї дівчини, наблизився й видав автомату жорсткого штурхана долонею у верхній правий кут. До віконця видачі тут-таки впала банка коли.

– Дякую, – сказав я.

– Без проблем. Запам'ятай оце місце, гати точно в цей куток.

Я сказав, що так і зроблю, хоч і сумнівався, що зможу вдарити з такою ж силою.

– Слухай, я чув, у тебе колись були негаразди з тим Янко. Правда?

Не було сенсу заперечувати – Біллі та обидві дівчини розбалакалися, – та й причин уже не було, зважаючи на дату. Тож я сказав, що так, правда.

– Хочеш почути, як він помер?

– Я вже чув сотню різних історій. У тебе якась нова?

– У мене правда, дружечку. Ти знаєш, хто мій тато, га?

– Аякже.

Поліційні сили Гейтс-Фолз склалися з менш як двох десятків офіцерів у формі, голови поліції та одного детектива. Тим детективом і був Майків батько, Джордж Уберрот.

– Я розкажу, якщо даси сьорбнути шипучки.

– Гаразд, але не слинь.

– Я тобі схожий на дикуна? Давай сюди, кексе ти дурноверхий.

– Так-так, – сказав я, вдаючи Пітера Лорре.

Він реготнув, узяв банку, вихилив половину, а тоді ригнув. Його дівчина, що стояла далі по коридору, піднесла пальця до рота й удала, що її нудить. Кохання в старшій школі – це дуже високе почуття.

– Мій тато вів слідство, – сказав Убер, простягаючи мені банку, – і через кілька днів після того, як усе сталося, я чув, як він балакав із сержантом Полком з контори. Це вони так називають свою дільницю. Вони сиділи на ганку й пили пиво, і сержант сказав щось схоже на «Янко», а тоді «душив і себе, і свого змія». Тато засміявся й сказав, що чув, буцім це ще називають «краваткою Беверлі-Гіллз». Сержант сказав, що для бідолашного пацана то був, мабуть, єдиний спосіб розрядитися, зважаючи на те, яку піцу він мав замість обличчя. Мій тато каже: «Еге ж, сумно, але правда». Тоді він сказав, що йому не подобається волосся. І що патологоанатому воно теж не подобалося.

– А що було з його волоссям? – спитав я. – І що таке «краватка Беверлі-Гіллз»?

– Я подивився з телефона. Це сленгова назва автоеротичної асфіксії. – Він вимовляв ці слова обережно. Майже з гордістю. – Трошки вішаєшся й поліруєш свого прута, поки втрачаєш свідомість. – Він побачив мій вираз обличчя й знизав плечима. – Я не придумую новини, докторе Ейнштейн, тільки переказую. Мабуть, декому здається, що це хтозна-який кайф, але я думаю, що якось обійдуся.

Я теж так думав.

– А що з волоссям?

– Я спитав про це тата. Він не хотів мені казати, але оскільки я почув решту, то він таки розповів. Він сказав, що половина волосся Янко посивіла.

\* \* \*

Я багато про це думав. З одного боку, якщо я колись розглядав імовірність того, що містер Герріген піднявся з могили, щоб вершити помсту від мого імені (а така думка, хай яка сміховинна, таки іноді зринала в моїй голові ночами, коли мені не спалося), розповідь Убера нібито поклала цьому край. Уявляючи Кенні Янко в комірці, зі спущеними на литки

штаньми й мотузкою на шиї, поки він душив себе і свого змія, синіючи в лиці, я справді жалів його. Яка дурна й недостойна причина смерті. «У результаті трагічного випадку», мовилося в некролозі «Сан», і це було набагато точніше, ніж будь-хто з нас міг уявити.

Але, з іншого боку, лишалося ще те, що сказав Уберів тато про волосся Кенні. Я не міг не задуматися над тим, як таке могло трапитись. І над тим, що такого Кенні міг побачити в тій комірці, пірнаючи в непритомність і теліпаючи свого нещасного вужа з усіх сил.

Нарешті я звернувся до свого найкращого радника – інтернету. Побачив, що думки різняться. Деякі вчені проголошували: нема абсолютно ніяких доказів того, що в людей від шоку може посивіти волосся. Інші вчені казали «Так-так!», це справді можливо, раптовий шок може призвести до загибелі меланоцитів, стовбурових клітин, що визначають колір волосся. Одна стаття стверджувала, що таке справді сталося з Томасом Мором і Марією-Антуанеттою перед стратою. Інша висловлювала сумнів у цьому, вказуючи, що то просто легенди. У підсумку все було так, як містер Герріген часто говорив про купівлю акцій: ти платиш гроші і робиш вибір.

Помалу ці питання й тривоги затерлись, але я б збрехав, якби сказав, що Кенні Янко повністю щез із моїх думок. Кенні Янко в комірці з мотузкою на шиї. Можливо, він таки не втратив свідомості раніше, ніж устиг розслабити мотузку. Припустімо – просто припустімо: Кенні Янко побачив щось таке, що налякало його до непритомності. І насправді перелякався на смерть. Удень такі думки здавалися дурними. Уночі, особливо за сильного вітру, що завиває в піддашсях, – не дуже.

\* \* \*

Агенція нерухомості з Портленда виставила перед будинком містера Геррігена знак «ПРОДАЄТЬСЯ», і кілька людей приходили на нього подивитися. Ті люди прилітали з Бостона або Нью-Йорка (певно, дехто навіть фрахтував приватний літак). Такі, як прибулі на похорон містера Геррігена, що воліли заплатити більше й орендувати дорогі машини. Одна пара була першою одруженою парою геїв, яких я будь-коли зустрічав, – молоді, але очевидно заможні й так само очевидно закохані. Вони приїхали на шикарній BMW i8, усюди ходили, тримаючись за руку, й під час огляду часто казали «ого» і «дивовижно». А тоді поїхали й більше не поверталися.

Я бачив чимало цих потенційних покупців, бо маєток (яким, звісно, керував містер Рафферті) залишив місіс Гроген і Піта Боствіка на службі, а Піт наймав мене допомагати на території. Він знав, що я добре даю раду квітам і готовий старанно працювати. Я отримував дванадцять баксів на годину і десять годин на тиждень, а коли вже той чималий траст лишався для мене недоступним аж до коледжу, гроші мені були дуже доречні.

Піт називав потенційних покупців багатійченками. Як та подружня пара на орендованій

BMW, вони всі казали «ого», але не купували. Зважаючи на те, що будинок стояв на ґрунтовій вулиці, а краєвиди були просто хороші, але не разючі (жодних тобі озер, гір, скелястого узбережжя з маяком), це не дивувало ані мене, ані Піта, ані місіс Гроген. Вони прозвали будинок маетком «Білий слон».

\* \* \*

На початку зими 2011 року я використав частину грошей від садівництва, щоб оновити телефон з першого покоління до четвертого. У той самий вечір я перекинув контакти і, гортаючи їх, натрапив на номер містера Геррігена. Я набрав його, не дуже задумавшись. «Виклик. Містер Герріген» – було написано на екрані. Я приклав телефон до вуха з сумішшю страху і цікавості.

Жодного повідомлення від містера Геррігена. Жодного голосу робота, який би сповістив мене, що номер більше не обслуговується. Жодних гудків. Нічого, крім однорідної тиші. Можна сказати, що в слухавці було, хе-хе, тихо, як у могилі.

Мені полегшало.

\* \* \*

На другий рік у старшій школі я вибрав біологію, і її вела міс Гаргенсен, прекрасна, як завжди, але вже не моя кохана. Я перемкнув свою прихильність на більш досяжну (і відповіднішого віку) молоду особу. Венді Жерар була мініатюрною блондинкою з Моттона, котра щойно позбулася брекетів. Скоро ми вже робили разом уроки, ходили в кіно (тобто коли мій тато або її мама нас туди підвозили) і цілувалися в задньому ряді. Слиняво й по-дитячому, що абсолютно нормально.

Моя закоханість у міс Гаргенсен померла природною смертю, і це було добре, бо відкрило дорогу до дружби. Я іноді приносив на урок рослини, а в п'ятницю після школи допомагав прибирати лабораторію, в якій також проходили уроки хімії іншого класу.

В один з таких днів я спитав, чи вірить вона в привидів.

– Мабуть, скоріше не вірите, ви ж бо вчена і все таке, – сказав я.

Вона засміялася.

– Я вчителька, а не вчена.

– Ви розумієте, що я хотів сказати.

– Мабуть, але я все одно справна католичка. Це значить, що я вірю в Бога, ангелів і світ духів. Не впевнена про екзорцизм і одержимість демонами, бо це якось екзотично, але привиди... Скажімо так: журі ще не оголосило вердикту. Я б точно ніколи не пішла на спиритичний сеанс і не гралася б з дошкою уїджі.

– Чому ні?

Ми саме вимивали раковини – робили те, про що юні хіміки наприкінці тижня повинні були подбати самі, але майже ніколи цього не робили. Міс Гаргенсен зупинилась і усміхнулася. Можливо, трохи збентежено.

– Науковці не огорожені від забобонів, Крейгу. Я вважаю, що не слід гратися з тим, чого не розумієш. Моя бабця казала, що не слід гукати, якщо не хочеш почути відповідь. Мені це завжди здавалося доброю порадою. А чого ти питаєш?

Я не збирався говорити, що й досі думаю про Кенні.

– Сам я методист, і ми говоримо про Святого Духа. А духи ж в оповідях різні бувають. Мабуть, я задумався через це.

– Ну, якщо інші духи існують, – сказала вона, – то вони точно не всі святі.

\* \* \*

Я й далі хотів стати письменником, хоч амбітні поривання писати для кінематографа вщухли. Мені час від часу пригадувався жарт містера Геррігена про сценариста і старлетку, і він завжди успішно накривав брезентом мої фантазії про шоубізнес.

Тато подарував мені на Різдво ноутбук, і я почав писати оповідання. Рядки в них були непогані, але в оповіданні рядки ще й мають складатися в одне ціле, а мої не складалися. Наступного року голова кафедри мови й літератури залучив мене редагувати шкільну газету, і я підхопив вірус журналістики, котрий поки що з мене не вивітрився. І не думаю, що колись вивітриться. Я вірю, що коли знаходиш своє місце, то щось у тобі клацає і стає на місце, але не в голові, а в душі. Це можна ігнорувати, але навіщо?

Я почав надолжувати в зрості, а на третьому році показав Венді, що так, у мене є захист (саму купівлю презервативів провів Убер), і ми позбулися незайманості. Я випустився третім у своєму році (усього зі 142 учнів, але все одно), і тато купив мені «тойоту-короллу» (вживану, але все одно). Мене прийняли до Емерсона, одного з найкращих коледжів країни для тих, хто прагне стати журналістом, і закладаюся, що вони дали б мені принаймні часткову стипендію, але завдяки містеру Геррігену вона не була потрібна – як мені

поталанило.

Між чотирнадцятьма і вісімнадцятьма роками трапилося кілька типово підліткових штормів, але небагато – наче кошмар з Кенні Янко якимось чином наперед витратив певну частку моєї юнацької напруги. А ще, знаєте, я любив тата, і нас було всього двоє. Думаю, в цьому криється велика різниця.

На той час як я пішов до коледжу, Кенні Янко мені вже майже не згадувався, але я й досі думав про містера Геррігена. Не дивно – він-бо встелив мені дорогу до освіти червоним килимом. Утім, бували дні, коли я думав про нього частіше. Якщо в такі дні я був удома, то носив квіти на його могилу. Якщо ні, то Піт Боствік чи місіс Гроген робили це за мене.

День Святого Валентина. День Подяки. Різдво. І мій день народження.

Я в ці дні також завжди купував доларові лотерейні білети. Іноді вигравав пару баксів, іноді п'ять, а одного разу – аж п'ятдесят, але ніколи нічого подібного до джекпоту. Але я на це не зважав. Якби виграв, то віддав би гроші на якусь благодійність. Я купував білети, щоб пам'ятати. Завдяки йому я вже був багатий.

\* \* \*

Дякувати щедрості містера Рафферті в управлінні моїм трастом, на третьому році мого навчання в Емерсоні я вже мав власну квартиру. Усього пара кімнат і ванна, але вона була в Бек-Бей, де навіть малі квартири не бувають дешеві. Тоді я вже працював у літературному журналі. «Плавшерз» є одним з найкращих у країні й завжди має зіркового редактора, але хтось мусить читати стоси вхідної макулатури, і цим кимось став я. Робота мені подобалася, хай навіть і велика частина присланого була на тому ж рівні, що й класичний поганий вірш «10 причин моєї ненависті до матері». Мене підбадьорювало усвідомлення того, як багато на світі людей, що пнуться писати, але роблять це гірше, ніж я. Мабуть, це звучить жорстоко. Мабуть, воно так і є.

Одного вечора я сидів за цією роботою з тарілкою «Орео» біля лівої руки й чашкою чаю біля правої, коли завібрував телефон. То був тато. Він сказав, що в нього погані новини, й розповів, що міс Гаргенсен померла.

Кілька секунд я не міг говорити. Стосик макулатурних віршів і оповідань раптом здався дуже неважливим.

– Крейгу? – погукав тато. – Ти ще там?

– Так. Як це сталося?

Він розказав те, що знав, а про решту я довідався за кілька днів, коли в інтернеті опублікували тижневик «Гейтс-Фолз Ентерпрайз». «УЛЮБЛЕНЦІ УЧНІВ ЗАГИНУЛИ У ВЕРМОНТІ», говорилося в заголовку. Вікторія Гаргенсен Корліс, котра й досі викладала біологію в Гейтс-Фолз, і її чоловік, учитель математики з сусіднього Касл-Рока. Вони вирішили поїхати у відпустку по Новій Англії на мотоциклі, щоночі зупиняючись в іншому закладі. Саме поверталися через Вермонт і майже дісталися кордону з Нью-Гемпширом, коли 31-річний Дін Вітмор з Волтгема, що в Массачусетсі, переїхав розділову смугу на шосе 2 і врізався в них – лобове зіткнення. Тед Корліс загинув миттєво. Вікторія Корліс – жінка, котра відвела мене до вчительської після того, як мене побив Кенні Янко й незаконно дала напроксен зі своєї сумочки, – померла дорогою до лікарні.

Попереднього літа я стажувався в «Ентерпрайз», де здебільшого викидав сміття, але також написав трохи спортивних статей і кінооглядів. Я подзвонив редактору Дейву Гарденеру, і він видав мені додаткову інформацію, якої «Ентерпрайз» не опублікував. Діна Вітмора вже чотири рази арештовували за водіння в нетверезому стані, але його батько був якимось цабе у великому геджфонді (як же містер Герріген ненавидів тих нахаб), і ті чотири рази про Вітмора подбали дорогі адвокати. Коли за четвертим разом він в'їхав у стіну «ГоуМарту у Зоні» в Гінгемі, то уникнув в'язниці, але втратив права. Вітмор їхав без них і в нетверезому стані, коли врізався в мотоцикл Корлісів. П'яний у болото, як сказав Дейв.

– Він відбудеться легеньким ляпасом по руці, – вів далі Дейв. – Татко подбає. От побачиш.

– Нізащо. – Сама думка про це стискала мені шлунок. – Якщо твоя інформація правильна, то це явне порушення безпеки руху, що спричинило смерть потерпілих.

– Побачиш, – повторив він.

\* \* \*

Церемонія прощання відбулась у церкві Святої Анни, до якої міс Гаргенсен (для мене було неможливо думати про неї як про Вікторію) і її чоловік ходили все життя і в якій їх одружили. Містер Герріген був заможний, роками був впливовою фігурою в американському діловому світі, але на похорон Теда й Вікторії Корлісів прийшло набагато більше людей. Церква була велика, але того дня в ній були тільки стоячі місця, і якби отець Інгерсол не мав мікрофона, його б ніхто не почув за повсюдним плачем. Обое були популярними вчителями, створеними одне для одного і, звісно, молодими.

Як і більшість жалібників. Прийшов я, прийшли Регіна й Марджі, прийшов Біллі Боген, а також Убер, котрий спеціально приїхав із Флориди, де грав у лізі А. Ми з Убером сиділи поруч. Він не плакав, але очі мав червоні, а ще цей здоровий лантух шморгав носом.

– Вона в тебе щось викладала? – прошепотів я.

– Другий рік біології, – відповів він також пошепки. – У випускному класі. Потрібна була для диплома. І я був у неї в клубі спостереження за птахами. Вона написала мені характеристику для вступного пакета в коледж.

Мені теж.

– Це так несправедливо, – сказав Убер. – Вони ж просто собі їхали дорогою. – Він помовчав. – І в шоломах.

Біллі виглядав так само, але Марджі з Регіною здавалися старшими, майже дорослими в макіяжі й поважних сукнях. Коли церемонія закінчилася, вони обійняли мене після церкви, і Регіна сказала:

– Пам'ятаєш, як вона доглянула тебе в той вечір, коли тебе побили?

– Так, – сказав я.

– Дозволила мені взяти її крем для рук, – сказала Регіна й знову розплакалася.

– Сподіваюся, того чувака закатають назавжди, – люто сказала Марджі.

– Плюс один, – сказав Убер. – Замкнути й викинути ключа.

– Так і буде, – сказав я, але, звісно ж, помилився, а правим виявився Дейв.

\* \* \*

День суду над Діном Вітмором настав у липні. Йому дали чотири роки, і то умовно, якщо він погодиться записатися в реабілітаційну клініку й успішно проходитиме випадкові тести сечі впродовж тих самих чотирьох років. Я знову працював в «Ентерпрайз», уже за платню (хоч і не на повну ставку, але все одно). Мене підвищили до місцевих подій і періодичних тематичних статей. Наступного дня після оголошення вироку Вітмору (якщо його взагалі можна так назвати) я озвучив своє обурення Дейву Гарденеру.

– Знаю, це відстій, – сказав він. – Але ти мусиш вирости, Крейгі. Ми живемо у світі, в якому гроші наказують, а люди слухаються. Десь за лаштунками якась їх кількість перейшла з однієї кишені до іншої, можеш не сумніватися. Краще скажи: ти ж повинен здати мені чотириста слів про ярмарок ремісників?

\* \* \*

Клініки – та ще й не простої, а, певне, з тенісними кортами й полем для гольфу – було не досить. Чотирьох років сцання в баночку теж було не досить, особливо коли можна комусь заплатити, щоб він постачав чисті зразки, якщо знаєш, коли братимуть пробу. Вітмор, певне, мав знати.

Серпень паленів, а я іноді пригадував африканське прислів'я, яке вчитав у школі: «Коли помирає старий, згорає бібліотека». Вікторія з Тедом не були старими, але це чомусь було ще гірше, бо той потенціал, який вони мали, так і не зможе реалізуватись. Усі діти на похороні – і теперішні учні, і недавні випускники, як-от ми з друзями – розуміли: згоріло щось таке, що вже не можна відбудувати.

Я пригадував її прекрасні, виведені від руки малюнки листочків і гілок на класній дошці. Пригадував, як ми прибирали в біологічній лабораторії щоп'ятниці по обіді, а тоді просто задля годиться чистили й хімічну частину і обоє жартували про сморід. Вона питала, чи учень на прізвище Джекіл не готується от-от перетворитися на містера Гайда й сіяти жах у шкільних коридорах. Я думав про те, як вона сказала «Розумію», коли я не схотів знову заходити до спортзалу після того, як мене побив Кенні. Думав про всі ці речі, про її парфуми, а потім – про гімнюка, котрий скоро вийде з клініки й житиме собі на втіху, як у відпустці.

Ні, цього не досить.

Того дня я пішов додому й почав порпатися в шухлядах письмового столу у своїй кімнаті, не повністю зізнаючись собі в тому, що шукаю... і навіщо. Шуканого там не було, що стало водночас розчаруванням і полегшенням. Я вже рушив був до виходу, але повернувся й став навшпиньки, щоб оглянути верхню полицю в шафці, де зазвичай накопичувався всякий мотлох. Я знайшов старий будильник, айпод, що зламався, коли я впустив його на асфальт, катаючись на скейті, і цілий жмут навушників. Також там стояла коробка з бейсбольними картками й лежав стосик коміксів про Спайдермена. Аж під стінкою заліг светр у кольорах «Ред Сокс», що став надто малий для тіла, в якому я наразі мешкав. Я підняв його, а під ним лежав айфон, який батько подарував був мені на Різдво, ще коли я був здохликом. І зарядний пристрій до нього. Я підімкнув його до телефона, досі не зізнаючись собі в тому, що задумав, але коли я пригадую той день зараз – минуло не так багато років, – то вважаю, що мотиваційної сили мені надали слова міс Гаргенсен, котрі вона сказала, коли ми чистили раковини в хімічній лабораторії: «Не слід гукати, якщо не хочеш почути відповідь». Того дня я хотів.

«Він, певне, навіть не заряджатиметься, – казав я собі. – Стільки років збирав пилюку». Але він заряджався. Узявши його ввечері, після того як тато ліг спати, я побачив у верхньому правому кутку індикатор повного заряду.

Яка ж то була мандрівка стежками пам'яті. Я побачив старі електронні листи, фотографії тата, зроблені до того, як він почав сивіти, повідомлення, якими ми перекидалися з Біллі Богоном. В них не було жодних новин, а тільки жарти й інформація, що проливала світло на фундаментальні проблеми типу «Я зара перднув», а також гострі питання на кшталт «Ти вже зробив алгебру?». Ми були як двійко дітлахів, що балакають через банки з-під консервованої кукурудзи, з'єднані воценою ниткою. До чого зводиться і більша частина сучасних технологій, якщо задуматися: балаканина заради балаканини.

Я взяв телефон із собою до ліжка, як робив ще коли й не голився, а поцілунок з Регіною був надзвичайною подією. Тільки тепер ліжка, що колись здавалося завеликим, виявилось замалим. Я глянув через кімнату на плакат із Кеті Перрі, котрий повісив на третьому році в старшій школі, коли вона здавалася мені живим символом сексу й розваг. Зараз я був старший за того здохлика, але й лишався такий самий. Смішне відчуття.

«Якщо інші духи існують, – сказала тоді міс Гаргенсен, – то вони точно не всі святі».

Думка про це майже спинила мене. А тоді, знову подумавши про того безвідповідального гімнюка в реабілітаційній клініці, я зважився й набрав номер містера Геррігена. «Все добре, – казав я собі. – Нічого не станеться. Нічого не може статися. Це просто спосіб позбутися зайвого в голові, щоб можна було залишити гнів і сум позаду й рухатися далі».

Але ж частина мене знала: щось станеться, – і я не здивувався, коли замість тиші почув гудки. Не здивував мене й іржавий голос, що заговорив у вухо, долинаючи з телефона, котрий я поклав у кишеню мерця майже за сім років до того: «Я зараз не беру слухавку. Передзвоню пізніше, якщо це здасться доречним».

– Доброго вечора, містере Герріген, це Крейг. – Голос у мене на диво не тремтів, зважаючи на те, що я балакав до мерця і що мрець насправді міг мене слухати. – Один тип на ім'я Дін Вітмор убив мою улюблену вчительку та її чоловіка. Він був п'яний і збив їх на машині. Вони були хороші люди, вона допомогла мені тоді, коли допомога була потрібна, а він не отримав того, на що заслужив. Думаю, що це все.

Але то було не все. Я мав принаймні тридцять секунд на повідомлення і ще не використав їх усі. Тож я сказав і решту, сказав правду. Мій голос став ще нижчий, майже перетворився на гарчання:

– Я хотів би, щоб він помер.

\* \* \*

Тепер я працюю в «Таймс Юніон», газеті для Олбані й прилеглих районів. Платня крихітна, і я, певне, міг би заробити більше, якби писав для «Баззфід» чи TMZ, але в мене

е подушка безпеки – траст, і мені подобається працювати у справжній газеті, хоча більша частина журналістики зараз перейшла в онлайн. Можете назвати мене старомодним.

Я затоваришував із Френком Джефферсоном, айтишником широкого профілю в цій газеті, й одного вечора за пивом у «Медісон Пор Гаус» розповів, як колись зміг зв'язатися з голосовою поштою померлого... але тільки коли дзвонив зі свого телефона, який використовував, коли померлий ще був живий. Я спитав у Френка, чи він не чув нічого схожого.

– Ні, – сказав він, – але могло бути.

– Як?

– Хтозна, але в перших комп'ютерах та мобільних було повно дивних глюків. Про деякі ходять легенди.

– І в айфонах?

– Особливо в них, – сказав він, сьорбаючи пиво. – Тому що їх квапилися здати у виробництво. Стів Джобс ніколи б цього не визнав, але народ в «Еппл» до смерті боявся, що за кілька років або й за рік «Блекбері» повністю домінуватиме на ринку. Ті перші айфони... Деякі з них блокувалися щоразу, як ти набирав букву «L». Можна було відправити електронного листа, а тоді бродити інетом, але якщо ти намагався побродити інетом, а тоді відправити листа, то телефон іноді зависав.

– У мене справді було таке раз чи два, – сказав я. – Доводилося перезапускати.

– Отож. Траплялися дуже різні приколи. А у твоєму випадку можна припустити, що запис того дядька якимось застряг у софті, як іноді хрящ засяє між зубами. Можна сказати, дух у машині.

– Так, – сказав я. – Але не святий.

– Га?

– Нічого, – сказав я.

\* \* \*

Дін Вітмор помер на другий день у центрі реабілітації «Рейвен Маунтін», люксовому витверезному закладі в мальовничому Нью-Гемпширі (там справді були тенісні корти, а також шафлбورد і басейн). Я дізнався майже одразу після того, як це сталося, бо

налаштував сповіщення в «Гуглі» на його ім'я і на ноутбучі, і на робочому комп'ютері в «Ентерпрайз». Причина смерті не зазначалася (гроші наказують, ви розумієте), тож я гайнув у маленьку мандрівку до сусіднього нью-гемпширського містечка Мейдстоун. Там показав свою репортерську личину, поставив кілька питань і передав трошки грошей містера Геррігена в інші руки.

Шукати довелося недовго, бо в контексті самогубств випадок Вітмора був добряче за межею звичайного. Так само як полірувати собі свічку й випадково задушитися. В «Рейвен Маунтін» прийнятих пацієнтів називають «гостями», а не нариками й алканами, і в кожній кімнаті гостя є власний душ. Дін Вітмор пішов у душ перед сніданком і вижлуктив скількись шампуню. Не для того, щоб убити себе, а, як виходило, щоб змастити трубу. Тоді він розламав навіпіл брусок мила, одну половинку кинув на підлогу, а іншу запхнув собі в горло.

Я видобув більшу частину подробиць із одного з асистентів, котрі в «Рейвен Маунтін» працювали над тим, щоб відучити алкоголіків та наркоманів від їхніх поганих звичок. Цей хлопець на ім'я Ренді Скваерз сидів у моїй «тойоті» й пив бурбон із горла пляшки з індичкою на етикетці, яку купив на частину з тих п'ятдесяти доларів, що я йому дав (так, я завважив іронію ситуації). Я спитав, чи не залишив, бува, Вітмор передсмертної записки.

— Залишив, — сказав Скваерз. — І навіть доволі зворушливу. «Віддавай усю любов, що зможеш» — було написано в ній.

У мене на руках вискочили сироти, але рукави приховали це, а я спромігся на усмішку. Я міг сказати йому, що то не просто останній заклик, а рядок з «Тримайся свого чоловіка» Теммі Вайнет. Скваерз би все одно не зрозумів, до чого це, а в мене не було причин йому пояснювати. Це було між мною і містером Геррігеном.

\* \* \*

На те невелике дослідження я витратив три дні. Коли повернувся, тато спитав, чи сподобалася мені мінівідпустка. Я сказав, що так. Він спитав, чи я готовий повертатися до навчання за кілька тижнів. Я сказав, що так. Він уважно глянув на мене й спитав, чи все гаразд. Я сказав, що так, сам не знаючи, брешу чи ні.

Якась частина мене й досі вірила, що Кенні Янко помер випадково, а Дін Вітмор вчинив самогубство — можливо, через почуття провини. Я пробував уявити, як містер Герріген якось утілювався перед ними й спричиняв їхні смерті, — і не міг. Якщо так було насправді, то я причетний до вбивства, винний якщо не за державним законом, то за моральним. Врешті-решт, я бажав Вітмору смерті. Імовірно, що й Кенні теж — десь у глибині серця.

— Ти впевнений? — спитав тато. Він не зводив з мене допитливого погляду, як бувало в

дитинстві, коли я робив яку дрібну шкоду.

– Абсолютно, – сказав я.

– Гаразд, але якщо захочеш поговорити, то я тут.

Так, і слава Богу, що так, але говорити про це я все одно не зміг би, бо точно здався б йому скаженцем.

Я повернувся до кімнати й узяв старий айфон з полички в шафці. Він пречудово тримав заряд. Нащо я це зробив? Хотів подзвонити йому в могилу й подякувати? Спитати, чи це справді він? Не пам'ятаю, і, мабуть, це не має значення, бо я не подзвонив. Увімкнувши телефон, я побачив текстове повідомлення від користувача корольпірат1. Тремтячим пальцем я тицьнув в екран і прочитав таке: «К К К сП».

Я дивився на повідомлення, і мені сяйнула думка, імовірність, котра до кінця того літа і пір'інкою не торкалася моїх думок. А що, коли я якимось чином тримаю містера Геррігена в заручниках? Прив'язую його до земних клопотів телефоном, котрий запхнув до його піджака, перш ніж опустилося віко? І те, про що я його просив, завдавало йому болю? Навіть мучило?

«Малоймовірно, – подумав я. – Згадай, що казала місіс Гроген про Дасті Білодо. Що він не зміг би отримати й роботу вигрібальника курячого лайна з сараю старого Доренса Марстеллара, після того як украв щось у містера Геррігена. Той про це подбав».

Так, і дещо інше. Вона сказала, що він роздавав чесно, але горе тому, хто був у його поганому списку. Чи роздавав Дін Вітмор чесно? Ні. Чи роздавав Кенні Янко чесно? Теж ні. Тож, можливо, містер Герріген був радий докласти руку. Може, йому це навіть сподобалося.

– Якщо він узагалі був причетний, – прошепотів я.

Таки був. У глибині серця я це знав. Як і дещо інше. Я знав, що значило останнє повідомлення: «Крейгу, спинись».

Бо я мучив його чи мучив себе?

Я вирішив, що врешті-решт це не має значення.

\* \* \*

Наступного дня сильно дощило, прохолодна вода лилася з неба без грому, а це значило,

що перші осінні барви проявляться вже за тиждень чи два. Дощ був на добро, бо все літнє населення – хто ще лишився – поховалося по своїх сезонних прихистках, і озеро Касл спорожніло. Я припаркувався в зоні для пікніків з північного боку озера і пройшов до місця, котре ми дітьми називали Виступи: стояли там у купальних костюмах і підбурювали одне одного стрибнути. Дехто навіть стрибав.

Я пішов до краю стрімчака, де соснові голки закінчувалися й починався голий камінь, правдива сутність Нової Англії. Сягнув до кишені штанів і видобув свій перший айфон. Потримав його хвилину в руці, відчуваючи вагу й пригадуючи, як зрадив того різдвяного ранку, коли розгорнув коробку й побачив логотип «Еппл». Чи скрикнув я від радості? Не пам'ятав, але був майже певен, що так.

Він і досі тримав заряд, хоч той і впав до п'ятдесяти відсотків. Я подзвонив містеру Геррігену й був упевнений, що в чорній землі В'язового кладовища, у кишені дорогого костюма, що тепер узявся цвіллю, заспівала Теммі Вайнет. Я ще раз послухав шкребучий голос старого, що обіцяв передзвонити, якщо це здасться йому доречним.

Я почекав сигналу. Тоді сказав:

– Дякую за все, містере Герріген. Прощайте.

Я закінчив виклик, заніс руку назад і жбурнув телефон з усієї сили. Простежив його траєкторію в сірому небі. Побачив сплеск там, де він упав у воду.

Я сягнув до лівої кишені й видобув свій поточний айфон 5С у яскравому чохлах. Мені захотілося кинути в озеро і його. Звісно, я легко прожив би й зі стаціонарним, і моє життя стало б легшим. Настільки менше балаканини, жодних повідомлень «А що ти робиш?» і жодних тупих емоцій. Якщо я після випуску отримаю роботу в газеті й муситиму бути на зв'язку, то зможу позичити десь телефон, а тоді поверну після завершення завдання, котре викликало в ньому потребу.

Я заніс руку назад, потримав так якийсь начебто довгий час – хвилину або й дві. Врешті повернув телефон до кишені. Не знаю точно, чи всі люди залежні від цих високотехнологічних бляшанок з-під кукурудзи, але я точно залежний, і знаю, що таким же був містер Герріген. Саме тому я поклав того дня телефон до його кишені. Думаю, що телефон у двадцять першому сторіччі – це наш подружній зв'язок зі світом. Коли так, то шлюб, певно, поганенький.

Або ні. Після того, що сталося з Янко й Вітмором, і після останнього повідомлення від користувача корольпірат1 на світі лишається велика кількість штук, у яких я не впевнений. Для початку – сама дійсність. Але я знаю дві речі, і це знання тверде, як скелі Нової Англії. Коли настане мій час, я не хочу кремації й хочу бути похований з порожніми кишенями.

## Життя Чака

Дія третя: Спасибі, Чаку!

1

Марті Андерсон уперше побачив той рекламний щит якраз перед тим, як інтернет зник назавжди. Після перших коротких перебоїв мережа ще теліпалася туди-сюди десь вісім місяців. Усі погоджувалися, що це просто питання часу, і всі погоджувалися, що коли віртуальний світ врешті вимкнеться, люди якось переб'ються – обходились же вони колись без нього, правда? Крім того, були й інші проблеми, як-от вимирання цілих видів птахів і риб, а тепер ще й про Каліфорнію треба думати – вона зникала чимдалі швидше і скоро могла зникнути зовсім.

Марті виходив зі школи пізно, бо то був найменш улюблений день для працівників старшої школи – той, що присвячений розмовам учителів з батьками. Із тих батьків, з якими впродовж цього дня зустрівся Марті, дуже небагато були зацікавлені в розмові про шкільні успіхи (або їх відсутність) маленького Джонні й маленької Джейні. Здебільшого їм хотілося обговорити ймовірне остаточне зникнення інтернету, котре потягне за собою і їхні профілі у фейсбуці та інстаграмі. Жоден не згадав порнхабу, але Марті підозрював, що ті батьки, котрі таки прийшли, – і чоловіки, й жінки – оплакували прийдешню загибель і цього сайту теж.

Зазвичай Марті поїхав би додому платною магістраллю, вжух – і вдома, але це було неможливо через обвал мосту над Оттер-Крік. Це сталося чотири місяці тому, і там досі не було видно жодного знаку ремонту – лиш смугасто-помаранчеві дерев'яні загородки, що й самі вже запилюжилися і вкрилися графіті-тегами.

Оскільки магістраль закрилася, Марті мусив їхати до свого дому на Сідар-Корті просто через центр міста, разом з усіма, хто жив у східному передмісті. Через зустрічі з батьками він виїхав зі школи в годину пік, о п'ятій замість звичної третьої, і дорога, що колись забрала б у нього двадцять хвилин, тепер мала з'їсти годину або й більше, бо деякі світлофори теж не працювали. Смикання й зупинки всю дорогу, гудіння, вереск гальм, стукання бамперами, махання середніми пальцями. Він десять хвилин простояв на перехресті Мейн і Маркет, тож мав удосталь часу помітити рекламний щит на даху будівлі «Мідвест-трасту».

До сьогодні на ній рекламували котрусь із авіакомпаній, «Дельту» чи «Саусвест» – Марті не пригадував, котру саме. Цього дня екіпаж усміхнених бортпровідниць змінила фотографія місяцеликого чоловіка в окулярах із чорною оправою, котра пасувала до охайно причesanого чорного волосся. Він сидів за письмовим столом, тримаючи ручку, без піджака, але з ретельно підтягнутою до коміра білої сорочки краваткою. На руці, що тримала ручку, виднівся шрам у формі півмісяця, котрий з якоїсь причини не ретушували. Як на Марті, чоловік скидався на бухгалтера. Він весело всміхався до безладного вечірнього дорожнього руху з високого сідала на даху банку. Над його головою блакитними літерами було написано: «ЧАРЛЬЗ КРАНЦ». А нижче від письмового столу – червоними: «39 ЧУДОВИХ РОКІВ! СПАСИБІ, ЧАКУ!»

Марті ніколи не чув про Чарльза Кранца на прізвисько Чак, але підозрював, що той мав бути великим цабе у «Мідвест-трасті», коли заслужив на пенсійну фотографію на підсвіченому щиті, мабуть, метрів п'ять на п'ятнадцять. І якщо він відслужив у них майже сорок років, то фото взяли доволі давне – інакше його волосся мало бути сивим.

– Або відсутнім, – сказав Марті й провів рукою по власній поріділій копиці.

Через п'ять хвилин він ризикнув на головному перехресті в центрі, коли на мить прочинилося «віконце». Він просунув туди свій «пріус», напружившись в очікуванні удару й ігноруючи кулак, яким помахав йому водій, котрий ледве спромігся зупинитися за якихось десять сантиметрів до дверцят з боку Марті.

На початку Мейн-стріт був ще один затор і ще один ризикований маневр. На той час коли Марті дістався додому, він уже геть забув про рекламний щит. Він заїхав у гараж і натиснув кнопку, що опускала ворота, а тоді цілу хвилину просто сидів, глибоко дихав і намагався не думати про те, що завтра зранку доведеться пройти таку саму езекуцію. Коли магістраль закрилася, вибору не стало. Звісно, якщо він узагалі хоче потрапити на роботу. У ту мить узяти через хворобу відгул на один день (він їх накопичив достатньо) здавалося більш привабливим варіантом.

– І я такий буду не один, – сказав він порожньому гаражу.

Він знав, що це правда. Як писали в «Нью-Йорк Таймс» (яку він читав з планшета щоранку, коли працював інтернет), невиходи на роботу по всьому світі досягли історичного максимуму.

Він однією рукою підхопив стос книжок, а другою – свій потертий старий портфель. Той був важкий від учнівських завдань, які треба перевірити. Обтяжений таким чином, він виборсався з машини й зачинив двері задом. Власна тінь на стіні, котра наче станцювала якийсь фанкуватий рух, насмішила його так, що він зареготав. Той звук злякав його – останніми днями сміх чувся нечасто. А тоді він упустив половину книжок на підлогу гаража, що поклато край усім зародкам доброго гумору.

Він підібрав «Вступ до американської літератури» й «Чотири короткі романи» (наразі він викладав своїм старшокласникам «Червону відзнаку за мужність») і ввійшов до будинку. Він ледве встиг покласти все на кухонний стіл, коли задзвонив телефон. Звісно, стаціонарний – мобільного покриття зараз майже не стало. Він іноді вітав себе з тим, що зберіг стаціонарний, тоді як багато колег давно від них відмовилися. Оті люди міцно встрягли, бо провести його за минулий десь рік стало... краще забути про це. Вже скоріше магістраль відремонтують, ніж дочекаєшся черги на телефон, і навіть стаціонарні тепер часто вибивало.

Визначник номера вже теж не працював, але Марті був упевнений в тому, хто на іншому кінці дроту, тож просто взяв слухавку й сказав:

– Салют, Фелісіє.

– Де ти був? – спитала його колишня дружина. – Я вже годину намагаюся тебе видзвонити!

Марті пояснив про зустрічі із батьками й довгу дорогу додому.

– Все гаразд?

– Скоро буде, коли чого-небудь з'їм. А ти як, Фелі?

– Більш-менш, але сьогодні було ще шестеро.

Марті без жодних питань зрозумів, шестеро кого або чого в неї сьогодні було. Фелісія працювала медсестрою в Центральній міській, де сестринське відділення тепер називало себе «суїцид-вартою».

– Прикро це чути.

– Ознака наших часів. – Він чув з її голосу, що вона знизала плечима, і подумав, що два роки тому, коли вони ще були одружені, шість самогубців за день розтрусили б її руки, розбили б серце й позбавили б сну. Але виходило, що до всього можна звикнути.

– Ти ж п'єш свої ліки від виразки, Марті? – Вона проскочила далі раніше, ніж він устиг відповісти. – Я не присікуюсь, а просто переймаюся. Розлучення не означає, що твоє здоров'я мене не обходить, розумієш?

– Розумію, і так, п'ю.

Це була наполовину брехня, тому що прописаний лікарем сукралфат стало неможливо дістати, тож він тепер покладался на омепразол. Марті видав їй половину правди, тому що

йому теж не було байдуже, як вона почувається. Насправді, тепер, після розлучення, вони могли краще порозумітись. У них навіть траплявся секс, хоч і нечастий, але з біса хороший.

– Мені приємно, що ти спитала.

– Справді?

– Так, мем.

Він відчинив холодильник. Вибір неширокий, але ще були сосиски й кілька яєць, а баночку чорничного йогурту він збереже на перекус перед сном. О, ще три банки пива.

– Добре. І скільки батьків таки прийшли?

– Більше, ніж я очікував, але до повного стадіону далеко. Більшості хотілося поговорити про інтернет. Їм наче здавалося, що я маю знати, чому він постійно підкладає їм свиню за свиню. Доводилося весь час нагадувати, що я вчитель мови й літератури, а не айтишник.

– Ти ж чув про Каліфорнію? – Вона стишила голос, ніби видавала велику таємницю.

– Так.

Титанічний землетрус того ранку, третій за місяць і набагато сильніший, ніж попередні, потягнув ще один великий шмат Золотого штату в Тихий океан. Хороша новина була в тому, що більшість населення з тієї частини штату евакуювали раніше. Погана – в тому, що тепер сотні тисяч біженців прямували на схід, перетворюючи Неваду на один з найбільш населених штатів країни. Бензин у Неваді наразі коштував п'ять баксів за літр. Тільки готівкою і тільки якщо заправку ще не вичерпали.

Марті вхопив напівпорожню пляшку молока, понюхав і відпив просто з горла, не зважаючи на злегка підозрілий аромат. Йому хотілося випити міцнішого, але він з гіркого досвіду (і трьох безсонних ночей) знав, що треба спочатку чимось вистелити шлунок.

Він сказав:

– Цікаво те, що батьки, котрі таки прийшли, більше переймались інтернетом, аніж струсами в Каліфорнії. Я так розумію, це тому, що хлібні штати досі на місці.

– А чи надовго? Я чула, як науковець на NPR казав, що Каліфорнія відшаровується, як старі шпалери. І сьогодні в Японії затопило ще один реактор. Кажуть, він був зупинений, і все добре, але я не дуже вірю.

– Цинічно.

– Ми живемо в цинічні часи, Марті. – Вона повагалася. – Дехто думає, що в Останні часи. І не тільки релігійні психи. Тепер уже не тільки. Це тобі каже поважний член «суїцид-варті» Центральної міської лікарні. Сьогодні ми втратили шістьох, це правда, але витягли назад вісімнадцятьох. Більшість – завдяки налоксону. Але... – вона знову стишила голос, – ...його запаси стають геть бідненькими. Я чула, як головний фармаколог казав, що до кінця місяця вони можуть геть закінчитися.

– От лайно, – сказав Марті, дивлячись на свій портфель.

Стільки паперу треба обробити. Стільки виправити орфографічних помилок. Стільки неправильно приєднаних підрядних і туманних висновків підкреслити червоною ручкою. Комп'ютерні милиці, що перевіряють написання і граматику, схоже, не дуже допомагають. Марті тільки подумав про все це і вже втомився.

– Слухай, Фелі, мені треба йти. Перевірити тести й перечитати твори про «Лагодимо стіну» Фроста.

Думка про нагромаджені в тих творах пісні банальності аж зістарювала його.

– Гаразд, – сказала Фелісія. – Я просто... ну, перевіряла зв'язок.

– Сигнал прийнято.

Марті відчинив шафку й витяг бурбон. Він збирався почекати закінчення розмови, перш ніж наливати, щоб вона не почула булькання й не дізналася, що він робить. Дружини мають інтуїцію, а в колишніх ніби з'являється високоточний радар.

– Можна сказати, що я тебе люблю? – спитала вона.

– Тільки якщо мені можна сказати те саме у відповідь, – сказав Марті, проводячи пальцем по етикетці пляшки з написом «Давні часи». Дуже хороша марка, подумав він, для наших нових часів.

– Я люблю тебе, Марті.

– І я тебе люблю.

Хороше місце для закінчення розмови, але вона залишилася на лінії.

– Марті?

– Що, люба?

– Світ зливається в унітаз, а ми тільки й можемо сказати: «От лайно». Може, ми теж зливаємося?

– Може, – сказав він, – але Чак Кранц виходить на пенсію, тож гадаю, що в цій темряві є проблиск світла.

– Тридцять дев'ять чудових років, – відповіла вона, і настала її черга сміятися.

Він поставив молоко назад.

– Ти бачила той щит на даху?

– Ні, чула рекламу по радіо. У тій передачі на NPR, про яку розповідала.

– Якщо на NPR крутять рекламу, то це справді кінець світу, – сказав Марті.

Вона знову засміялася, і він зрадів цьому звукові.

– Скажи, яким робом Чак Кранц заслужив на таку увагу в медіа? Він схожий на бухгалтера, і я ніколи про нього не чув.

– Хтозна. Світ повен таємниць. Не пий міцного, Марті. Я знаю, що ти про це думаєш. Візьми краще пива.

Закінчуючи розмову, він не сміявся, але усміхався. Радар колишньої дружини. Високоточний. Він повернув «Давні часи» до шафки й натомість узяв пива. Вкинув пару сосисок у воду і, поки вона не закипіла, пішов до маленького кабінету перевірити, чи є інтернет.

Інтернет був, та ще й нібито жвавенький, а не такий повзучий, як завжди. Марті зайшов на «Нетфлікс», подумавши, що міг би передивитися якусь серію «Пуститися берега» чи «Дротів», поки істиме сосиски. З'явився вітальний екран, який показував добірку, що не змінилася від учора (а не так давно добірки на «Нетфліксі» змінювалися кожного дня), але перш ніж він вирішив, котрого з поганців хоче побачити, Волтера Вайта чи Стрингера Белла, вітальний екран зник. З'явилися слово «ПОШУК» і маленький тривожний кружечок.

– Гімно, – сказав Марті. – От і подивив...

Тривожний кружечок зник, екран знов ожив. Тільки то вже був не вітальний екран «Нетфліксу», а Чарльз Кранц, що сидів за обкладеним паперами столом, тримав у руці зі шрамом ручку і всміхався. «ЧАРЛЬЗ КРАНЦ», – було написано над головою.

«39 ЧУДОВИХ РОКІВ! СПАСИБІ, ЧАКУ!» – внизу.

– Хто ти в біса такий, Чакі? – спитав Марті. – Як туди втрапив?

А тоді, ніби його видих задмухав увесь інтернет, наче свічку на торті, картинка зникла, а на екрані залишилися слова «НЕМАЄ З'ЄДНАННЯ».

Того вечора воно не повернулось. Інтернет щез, як половина Каліфорнії (або вже й три чверті).

\* \* \*

Першим, що Марті помітив наступного ранку, здавши задом з гаража, було небо. Скільки часу минуло відтоді, як він бачив таку ясну, незаплямовану блакить? Місяць? Півтора? Хмари й дощі (іноді мжичило, іноді лило) тепер стали постійними, а в дні, коли хмари розходилися, небо лишалося замиленим через пожежі на Середньому Заході. Вони обсмалили більшу частину Айови й Небраски і наразі рухалися до Канзасу, гнані шквальними вітрами.

Потім він помітив Гаса Вілфонга, котрий насилу плентався вулицею, за кожним кроком підкидаючи стегном чималу коробку з обідом, що звисала з плеча. Гас одягнув легкі літні штани, але з краваткою. Він був наглядцем міського департаменту громадських робіт. Хоч була тільки чверть на восьму, він мав утомлений і пригнічений вигляд, ніби то був кінець важкого дня, а не початок нового. Але якщо це новий день, то чому він іде до свого будинку, що стояв поруч із будинком Марті? А ще...

Марті опустил вікно.

– Де твоя машина?

У короткому сміху Гаса не було гумору.

– Припаркована на тротуарі посередині Мейн-стріт разом із сотнею інших. – Він різко видихнув. – Фух, не пам'ятаю, коли я востаннє проходив п'ять кілометрів. Що, певно, говорить про мене більше, ніж тобі хотілося б знати. Якщо ти до школи, друзяко, то доведеться їхати по шосе 11, а тоді давати гака по шосе 19. Щонайменше тридцять кілометрів, і там теж буде повно машин. Може, встигнеш доїхати якраз під обід, але я б на це не сподівався.

– Що трапилося?

– На перехресті Мейн і Маркет відкрилася яма. Здоровенна така. Може, це ті дощі

завинили, а ще, певно, нестача догляду. Слава Богу, не моя парафія. На дні тепер лежить не менше двадцяти машин або й тридцять, і деякі люди з деяких машин... – він похитав головою, – ...вже не вийдуть.

– Господи, – сказав Марті. – Я був там просто вчора ввечері. Стояв у заторі.

– Радій, що не сьогодні вранці. Можна я залізу до тебе? Трохи посиджу? Зморився до сказу, а Дженні, певно, тільки знову лягла. Не хочу її будити, та ще й поганими новинами.

– Аякже.

Гас сів у машину.

– Усе погано, друже мій.

– Лайно, – погодився Марті. Минулого вечора він сказав Фелісії те саме. – Виходить, лишається тільки вишкірити посмішку й терпіти.

– Я не посміхатимусь, – сказав Гас.

– Візьмеш вихідний?

Гас підняв руки та опустив їх на коробку з обідом, що стояла на колінах.

– Не знаю. Може, комусь подзвоню, попитаю, чи ніхто не підвезе, але надії небагато.

– Якщо таки візьмеш вихідний, то не розраховуй на «Нетфлікс» чи «Ютьюб». Інтернет знову здох, і я відчуваю, що це вже востаннє.

– Я так розумію, ти знаєш про Каліфорнію? – спитав Гас.

– Я вранці не вмикав телевізор. Трохи проспав. – Він помовчав. – А коли б і не проспав, то все одно не хотів би дивитися, якщо чесно. Сталося щось нове?

– Ага. Решта зникла. – Він трохи подумав. – Ну... кажуть, що тридцять відсотків північної Каліфорнії ще тримається, що слід розуміти як «може, десять», але сільське господарство геть втрачене.

– Це жахливо.

Звісно, так і було, але замість жаху, паніки й жалю Марті відчував тільки якесь залякле сум'яття.

– Можна й так сказати, – погодився Гас. – Особливо коли Середній Захід уже обвуглюється, а південна половина Флориди стала болотами, придатними тільки для алігаторів. Сподіваюся, у тебе в морозильнику й погребі багато запасів, тому що тепер усі основні регіони, де виробляли їжу, втрачені. У Європі те саме. В Азії вже голодують. Мільйони загинули. А ще, кажуть, бубонна чума.

Вони сиділи перед гаражем Марті й дивилися, як інші люди йдуть пішки від центру, багато хто в костюмах і краватках. Одна жінка в гарному рожевому костюмі важко йшла хідником у кросівках, а взуття на підборах несла в руці. Марті пригадав, що її звать Андреа якась там, вона живе за квартал чи два від нього. Здається, Фелісія казала, що вона працює в «Мідвест-трасті»?

– І бджоли, – продовжував Гас. – Їм і десять років тому було важкувато, але зараз вони геть зникли, лишилося кілька вуликів у Південній Америці. Ніякого вам більше медку, солоденькі. А без них запилювати які там ще лишилися культури...

– Пробач, – сказав Марті.

Він вийшов з машини й підтюпцем наздогнав жінку в рожевому костюмі.

– Андреа? Ви Андреа?

Вона обережно розвернулася, піднявши туфлі, ніби готова в разі потреби відігнати його гострими підборами. Марті розумів: на вулицях цими днями траплялося чимало ледве прикритих одягом персонажів. Він зупинився за півтора метра від неї.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию ([https://www.litres.ru/pages/biblio\\_book/?art=65896801&from=362673004](https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65896801&from=362673004)) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

